

TOLKNING UNDER ASYLFÖRFARANDE

Guide till tolkar

MAAHANMUUTTOVIRASTO
MIGRATIONSVERKET
FINNISH IMMIGRATION SERVICE

ERF

FLYKTINGRÅDGIVNINGEN RF

TOLKNING UNDER ASYLFÖRFARANDE

Guide till tolkar

MAAHANMUUTTOVIRASTO
MIGRATIONSVERKET
FINNISH IMMIGRATION SERVICE

ERF

FLYKTINGRÅDGIVNINGEN RF

Denna publikation har utgivits även på finska och engelska:
Tulkkaus turvapaikkamenettelyssä - opas tulkeille
ISBN 978-951-97605-6-8 (nid.)
Interpretation in the asylum process - guide for interpreters
ISBN 978-951-67377-3-7 (paperback)

Europeiska flyktingfonden deltar i finansieringen av projektet. Författaren svarar själv för de åsikter som framförs i publikationen och Europeiska kommissionen svarar inte för slutsatser som grundar sig på uppgifterna.

ISBN 978-951-67377-0-6 (hft.)
ISBN 978-951-67377-1-3 (PDF)

© Flyktingrådgivningen rf

Ombrytning och tryck: AT-Julkaisutoimisto Oy, Helsingfors 2010

INNEHÅLL

FÖRORD	5
I INLEDNING	7
II TOLKNING UNDER ASYLFÖRFARANDET	8
Allmänt.....	9
Säkerställande av opartiskhet	9
Relationen mellan tolken och kunderna	9
Tolken och myndigheterna	10
Tolken och kunden	10
Tolkningssätt	10
Tolkningens noggrannhet.....	11
Förberedelser inför tolkning.....	11
Tolkningssituation.....	12
Minderåriga asylsökande	12
III ALLMÄNNA RÅD.....	14
Tystnadsplikt.....	14
Jävighet	14
Punktlighet	14
Hjälpmedel	14
Inspelning.....	15
Pauser.....	15
Telefontolkning.....	15
Videotolkning	16
Klädsel.....	16
IV ÖVRIGA DELTAGARE I PROCESSEN	17
Polisen	17
Gränsbevakningsväsendet.....	17
Migrationsverkets överinspektör	17
Biträde och ombud.....	18
Företrädare.....	18
Intressebevakare	18
Socialarbetare.....	18
Stödperson	19
Förhörsvittne	19
Hälsovårdare eller sjukskötare	19
Skyddspolisen	19

V PROCESSEN.....	20
Att inlämna asylansökan	20
Utredning av identitet, resrutten och inresa i landet	21
Migrationsverkets asylintervju	23
Beslutets tillkännagivande	23
Överklagan till Helsingfors förvaltningsdomstol och Högsta förvaltningsdomstolen	24
VI TYP AV UPPEHÅLLSTILLSTÅND.....	25
Asyl	25
Uppehållstillstånd på grund av alternativt skydd	25
Uppehållstillstånd på grund av humanitärt skydd.....	25
Uppehållstillstånd på individuella mänskliga grunder	26
Uppehållstillstånd till offer för människohandel	26
Tillfälligt uppehållstillstånd på grund av att utresa från landet förhindrats (s.k. B-tillstånd)	26
Arbetsstagares uppehållstillstånd	26
Näringsidkares uppehållstillstånd	26
Studerandes uppehållstillstånd.....	27
Uppehållstillstånd på grund av familjeband.....	27
Typ av uppehållstillstånd.....	27
VII BILAGOR	28
Vokabulär	28
RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER VID ASYLINTERVJU OCH -FÖRHÖR	41
KONTAKTTOLKENS YRKESETISKA REGLER.....	44
ANVISNINGAR FÖR KONTAKTTOLK.....	45
LAGSTIFTNING	52
ANTECKNINGAR.....	57

FÖRORD

Syftet med polisens eller gränsbevakningens asylutredning är att utreda de orsaker som har lett till att en person har varit tvungen att lämna sitt hemland eller permanenta bosättningsland, samt om man på dessa grunder kan bevilja uppehållstillstånd i Finland. Samtidigt utreder man också andra grunder som kan berättiga till ett beviljande av uppehållstillstånd.

Asylförfarandet är en process med många skeden och flera aktörer deltar i.

Under förfarandet möter en asylsökande polismän och representanter för gränsbevakningsväsendet, jurister, Migrationsverkets överinspektör, socialarbetare, handledare vid mottagningscentraler, hälsovårdare och läkare – ett flertal personer som representerar många olika yrken. Det som är gemensamt för dessa är tolkens närvaro. En asylsökande som inte behärskar finska språket kan inte framföra sitt ärende utan hjälp av en yrkeskunnig tolk. Myndigheter som arbetar tillsammans med asylsökande har inte möjlighet att få de uppgifter man behöver om det inte finns ett gemensamt språk. I praktiken är det inte möjligt att genomföra ett asylförfarande utan tolkning, varför tolken spelar en ytterst viktig roll.

Varje bransch har sin egen terminologi, något som även gäller vid ansökan om asyl. Man använder en hel del specialtermer och termer som inte ens en infödd finländare anser att man självklart borde förstå.

I den här anvisningen för tolkar beskrivs de olika skedena under asylförfarandet och vad de inkluderar. Syftet är att den person som tolkar i ärenden som gäller asyl i så stor omfattning som möjligt skulle förstå innehållet i det som ska tolkas och dessutom förstå hur förfarandet framskrider.

För den asylsökande är det avgörande att tolkningen utförs yrkeskunnigt och exakt för att beslutet som tas ska bli rättvist.

I slutet av anvisningarna finns förklaringar till den terminologi som används inom asylförfarandet. Tolken kan under förberedelserna inför tolkningen använda sig av ordlistan och fundera över motsvarande termer på det språk den asylsökande använder.

Asylförfarandets utvecklingsprojekt, ERF-projektet 2009

Asylförfarandets utvecklingsprojekt är ett fortsättningsprojekt för det projekt som påbörjades 2008 för att utveckla asylförhören. Under det första verksamhetsåret gjordes en omfattande utredning över nuläget gällande de asylförhör som utförs av Migrationsverket, och man utarbetade rekommendationer för hur asylförhören kunde utvecklas.

Under år 2009 har man inom projektet strävat efter att hitta lösningar för de mest betydande utvecklingsobjekt som man under projektets utredningsfas uppmärksammade vad gäller information till asylsökande, asylförhör och utbildning för aktörer som deltar i asylförhör.

Tolkcentralerna, tolkarna och de aktörer som arbetar tillsammans med tolkarna ansåg det särskilt viktigt att man utarbetade en anvisning för tolkning vid asylförfarande.

För projektet samlade man en innehållsgrupp som bestod av sakkunniga inom olika branscher. De kommenterade och framförde önskningsgällande det utbildningsmaterial som skulle utarbetas.

Projektet har genomförts som ett samarbete mellan Flyktingrådgivningen och Migrationsverket. Minna Siitonen från Flyktingrådgivningen har fungerat som projektledare. Europeiska flyktingfonden (ERF) deltar i finansieringen av projektet.

I INLEDNING

Alla människor har rätt att ansöka om asyl utanför det egna landet eller det permanenta bosättningslandet. Ansökan om asyl är en mänsklig rättighet som finns antecknad i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Varje asylansökan behandlas individuellt. Vid undersökning och tillhandahållande av internationellt skydd är myndigheterna bundna av Finlands utlänningslag samt EU-bestämmelser, internationella konventioner och de resolutioner som Finland har förbundit sig till.

I Finland kan man personligen inlämna en asylansökan till polismyndigheten eller gränsbevakningsväsendet. Man kan inte ansöka om asyl från utlandet.

När asylansökan har lämnats in inleder myndigheterna en asylutredning. Polisen eller gränsbevakningsväsendet utför först ett förhör där man utreder den ansökandes identitet, resrut till Finland och på vilket sätt han eller hon har rest in i landet.

Polisen eller gränsbevakningsväsendet utreder också om barnet har varit asylsökande i en annan medlemsstat inom EU eller i Norge, Schweiz eller på Island. Dessutom utreder man om sökanden har några familjemedlemmar i dessa länder eller om något av dessa länder har beviljat honom/henne visum eller uppehållstillstånd eller om han/hon har anlänt till Finland från något av de ovan nämnda länderna eller befunnits vistas olagligt i något av ovan nämnda länder. Om så är fallet ansvarar i allmänhet det andra landet för behandlingen av ansökan om asyl. I detta fall kan Migrationsverket fatta beslut om att man inte utreder ansökan och avvisa sökanden till det land som har ansvaret.

Om asylansökan behandlas i Finland genomför Migrationsverket, eller i undantagsfall polisen, en egentlig asylintervju. Under asylintervjun utreder man orsakerna till att personen har varit tvungen att lämna sitt hemland. Under asylförhöret utreder Migrationsverket också om det finns övriga grunder på basis av vilka man kan bevilja uppehållstillstånd för personen i Finland. Migrationsverket fattar sitt beslut på basis av vad den asylsökande har berättat, dokumentbevis, samt uppgifter om situationen gällande mänskliga rättigheter och säkerhet i den asylsökandes hemland. Om Migrationsverkets beslut är positivt beviljas den asylsökande uppehållstillstånd i Finland, antingen på grund av flyktingstatus, behov av alternativt skydd eller på andra grunder. Om Migrationsverket anser att den asylsökande inte har kunnat uppvisa grund för uppehållstillstånd fattar man ett negativt beslut och beslutar i allmänhet samtidigt om att den asylsökande ska avvisas eller utvisas, såvida det inte framkommer sådana orsaker på grund av vilka man inte bör utvisa personen från landet.

Migrationsverket sänder beslutet till polismyndigheten på den asylsökandes vistelsesort och polisen tillkännager beslutet. Den asylsökande har rätt att överklaga beslutet till Helsingfors förvaltningsdomstol.

Efter beslut i Helsingfors förvaltningsdomstol kan man lämna in en överklagan till Högsta förvaltningsdomstolen (HFD), såvida HFD beviljar besvärstillstånd. När alla metoder för överklagan i hemlandet har utnyttjats kan beslutet överklagas vidare till Europeiska människorättsdomstolen (EMD).

Den asylsökande har enligt lag rätt att använda sitt modersmål eller tolk för ett sådant språk han eller hon förstår. Den asylsökande har också rätt till juridisk hjälp vid behandlingen av ärendet.

Tingsrätten utser en företrädare för en minderårig asylsökande som har anlänt till Finland utan vårdnadshavare och företrädarens uppgift är att bevaka barnets intressen under asyلفörfarandet.

II TOLKNING UNDER ASYLFÖRFARANDE

Allmänt

Det bör betonas hur viktig tolkens uppgift under asylförfarandet är. Tolken spelar en ytterst ansvarsfull roll i kommunikationen. Den asylsökandes ärende måste på ett övergripande och exakt sätt tolkas så att myndigheterna kan fatta ett rättvist beslut i ärenden som berör personer i behov av internationellt skydd. Tolken har alltså en nyckelposition vid förmedlingen av information i situationer som kan påverka den asylsökandes framtid. Tolkens uppgift är att exakt och precist tolka informationen från ett språk till ett annat. Tolken får inte ge råd, uttrycka egna åsikter inför de parter som deltar i tolkningen, inte heller inta en ståndpunkt till det ärende som ska tolkas. Tolken spelar endast rollen av förmedlare.

Om tolken upptäcker att någon part har missuppfattat frågan eller svaret bör han/hon fästa myndigheternas uppmärksamhet vid detta under tolkens rätt till talan.

Säkerställande av opartiskhet

Tolken måste vara opartisk och objektiv. För att säkerställa att han/hon är opartisk bör tolken inte ta emot uppdrag om han/hon redan på förhand känner till att han/hon inte kan förhålla sig opartiskt och objektivt eller hantera situationen som en utomstående.

Tolken får inte i sitt arbete framföra egna åsikter, inte verbalt eller på annat sätt. Om det i en arbetssituation framkommer saker som strider mot tolkens egen världsåskådning, får han/hon inte visa detta med gester, miner eller betoning. Om det ärende som ska tolkas väcker så starka känslor att tolken inte kan dölja dem bör tolken avbryta sin uppgift. Tolken bör komma ihåg detta, både då det gäller kontakt med myndigheterna och med den asylsökande. Tolken har rätt att i varje skede begära och få rätt till talan.

Relationen mellan tolken och kunderna

I början av tolkningen måste tolken berätta om sina uppgifter och sin tystnadsplikt, i det fall myndigheterna inte gör det. Man bör förklara tystnadsplikten på det främmande språket så att kunden förstår att det betyder att tolken inte under några omständigheter får röja för någon vad han/hon har hört. Tolkningen bör inte bara till sitt innehåll vara tillförlitlig utan också utåt kunna anses tillförlitlig. Därför måste tolken komma ihåg att han/hon under tolkningen måste översätta allt som sägs från det ena språket till det andra, vilket inkluderar diskussioner som förs utanför den egentliga tolkningen. Tolken får inte fungera som rådgivare för någondera parten.

Tolken och myndigheterna

Myndigheterna beställer en tolk då man under asylförfarandet muntligt hör den asylsökande. Även om myndigheten är den part som betalar för tolkens tjänster måste tolken ändå komma ihåg att han/hon under tolkningen är en utomstående. Även om myndigheten är bekant för att tolken ofta arbetar för samma uppdragsgivare måste tolken komma ihåg att han/hon inte kommenterar eller diskuterar ärendet med myndigheten. Tolkens uppgift är enbart att fungera som tolk, dvs. muntligt förmedla uppgifter från ett språk till ett annat. Myndigheten får inte för sin egen del be tolken fråga den asylsökande något, inte heller be tolken göra sådant som ingår i myndighetens uppgifter.

Tolken och kunden

Tolken måste vara en neutral part, också gentemot den asylsökande, även om han/hon känner samhörighet med den sökande, till exempel då kunden härstammar från samma trakter som tolken själv eller om kunden har erfarenheter liknande tolkens. Om tolken på grund av dessa orsaker inte kan förhålla sig neutralt bör han/hon förklara sig jävigt. Tolken översätter alltid för myndigheterna allt som den asylsökande berättar, och får inte på eget initiativ berätta något för kunden som myndigheten inte har begärt.

Det kan hända att den asylsökande inte litar på tolken och därför inte vågar berätta allt under förhöret eller asylintervjun. Det kan hända att intervjuaren eller förhørsledaren inte upptäcker det missförtroende den sökande känner gentemot tolken eftersom den sökande kan ha svårt att tala om saken med hjälp av samma tolk. För att intervjun eller förhöret ska löpa framgångsrikt samt för att säkerställa den sökandes rättsskydd är det viktigt att missförtroendet kommer till myndighetens kännedom. Tolken måste inse att det missförtroende den sökande känner gentemot tolken inte är en förolämpning mot tolken eller hans/hennes yrkeskunskaper, utan kan utgöras av orsaker som inte alls beror på tolken, som till exempel den sökandes erfarenheter i hemlandet. Det är till förmån för alla parter att samarbetet och förtroendet mellan tolken och kunden fungerar friktionsfritt.

Tolknings sätt

Tolkningen under intervjun och asylförhöret utförs som konsekutiv, dvs. sekventiell tolkning. Tolkningen utförs så att talaren och tolken i tolknings-situationen turvis har ordet. Under till exempel ett polisförhör ställer polisen först en fråga till den sökande, därefter översätter tolken frågan till den sökandes eget språk. Sekventiell tolkning kräver ett gott minne, förmåga att bearbeta det ärende som ska tolkas samt en fungerande teknik för minnesanteckningar. Allt som sägs under en tolknings-situation måste med exakt samma innehåll översättas till det andra språket.

Tolkningen måste ske som i form av direkta citat, dvs. i första person. Tolken får alltså inte översätta en berättelse i första person till en berättelse i tredje person.

Ibland tilltalar dock inte myndigheten den asylsökande direkt. I dessa fall måste tolken fastställa talaren korrekt, dvs. klart och entydigt förmedla till vilken person man hänvisar. Om och när tolken under arbetsordningen utnyttjar sin rätt till talan och då hänvisar till sig själv, använder han/hon sig av ordet tolken, inte jag (t.ex. "Tolken frågar...").

Tolkningens noggrannhet

Tolkens uppgift är att så övergripande som möjligt och till innehållet oförändrat förmedla verbala och icke-verbala kulturellerade meddelanden. Uttryck på talspråk får inte översättas till s.k. myndighetsspråk och på motsvarande sätt inte heller officiella uttryck till inofficiella. Om tolken inte hittar en motsvarighet till termen, metaforen eller ordspråket eller om det i målspråket inte finns en motsvarighet måste tolken be talaren precisera betydelsen. I enlighet med renlärigt tolknings sätt gör tolken anteckningar över vad han/hon hör och väntar på tolkningspaus. Om tolken behöver en precisering meddelar han/hon först den person som lyssnar till tolkningen att han/hon ska utreda termen eller innehållet. Därefter bör han/hon be talaren om en precisering genom att meddela att tolken ber om precisering, och därefter följer tolkningen. Först då saken är klagjord översätter tolken vad som har sagts. Tolken förklarar inte något på eget initiativ. Tolken måste vara medveten om att han/hon endast kan översätta det han/hon själv har förstått. Tolken bör också se till att den helhet som ska tolkas inte blir alltför lång för honom/henne. Om de personer som behöver tolkning pratar i alltför långa avsnitt kan, och dessutom bör, tolken avbryta talaren för att säkert på ett exakt sätt kunna förmedla det som har sagts. En yrkeskunnig tolk vågar korrigera sitt misstag genast efter att han/hon har upptäckt det.

Om tolkningen av någon orsak inte kan utföras, till exempel på grund av olika dialekter, måste tolken meddela detta redan då tolkningen inleds. Tolken får inte ta emot ett uppdrag om hans/hennes yrkeskunskaper inte är tillräckliga. Sådana situationer uppkommer till exempel vid tolkning av främmande uttryck, yrkesrelaterade termer, dvs. terminologi, eller frågor som berör rättssystemet i ett annat land.

Förberedelser inför tolkning

Det är viktigt att tolken på förhand förbereder sig inför sitt uppdrag, både vad gäller innehåll och terminologi. Det är tolkens skyldighet att begära och rättighet att få tillgång till materialet på förhand för att han/hon ska kunna förbereda sig. Inför exempelvis ett asyلفörhör vid polisen måste tolken om möjligt redan på förhand gå igenom terminologi och begrepp på båda språken. I ärenden som gäller asyl används en hel del specialuttryck,

dvs. terminologi, och det är viktigt att tolken känner till dessa för att översättningen säkert ska bli korrekt. I asylärenden skickar myndigheterna inte material som berör enskilda asylsökanden på förhand till tolken. Tolken måste dock få information om vilket språk och vilken dialekt som ska användas vid tolkningen. Tolken kan före tolkningstillfället be att få bekanta sig med blankettmallarna för intervju- och förhörprotokollen. Man kan be den som köper tolkningstjänsten om eventuell terminologi i de fall en sådan finns tillgänglig.

Det rekommenderas att tolken anländer till tolkningstillfället utvilad och mätt eftersom förhören kan dra ut på tiden.

Tolkningssituation

I allmänhet befinner sig alla personer som deltar i tillfället i samma rum under tolkningen. Om tolken kan påverka placeringen bör han/hon välja en plats där han/hon kan få ögonkontakt med alla parter, särskilt med dem mellan vilken tolkningen sker, så att det uppstår en känsla av att de diskuterar sinsemellan och inte med tolken. Ofta är placeringen under en tolkning triangelformad, dvs. tolken sitter vid bordsändan, intervjuaren och den asylsökande mittemot varandra. Tolken får inte under några omständigheter sitta bredvid intervjuaren, mittemot den asylsökande. Ett undantag utgörs av asylintervjuerna vid Krämertskog förvarsenhet där tolken och intervjuaren sitter på samma sida. Ibland kan tolkningen också ske per telefon eller som videotolkning.

Minderåriga asylsökande

Vid tolkning under förhör och asylintervju med minderåriga asylsökande måste tolken tänka på att det ofta förekommer skillnader mellan barns och vuxnas språkbruk. Ett barn kan uppleva det ännu svårare än en vuxen att lita på en främmande person och berätta om svåra upplevelser. Ett barn kan också uppleva tonfall, gester och ansiktsuttryck som viktigare då man uttrycker saker och ting än enbart en verbal kommunikation. Tolken måste beakta barnets utvecklingsnivå och använda sig av ett språk som lämpar sig för barnets utvecklingsnivå.

TOLKENS MINNESLISTA 1

- Tolka exakt, objektivt och på ett övergripande sätt.
 - Var opartisk. Ge inte råd till någondera parten och uttryck inte dina egna åsikter.
 - Bevara talets innehåll och form då du tolkar. Tolkningen sker i första person om det som skall tolkas sägs i första person.
 - Precisera och kontrollera om det är något du inte förstår.
 - Be om tid för tolkningen så att noggrannheten inte blir lidande.
 - Gör förberedelser inför tolkningen i de fall detta är möjligt. Ta med dig ordböcker och ordlistor. Var beredd på långa arbetsdagar.
 - Fäst uppmärksamhet vid var du sitter under tolkningstillfället. Sträva efter att få en opartisk plats och så att det uppstår ögonkontakt mellan parterna.
 - Beakta skillnaderna mellan barns och vuxnas språkbruk då du tolkar för barn. Fäst uppmärksamhet vid tonfall, gester och ansiktsuttryck samt barnets utvecklingsnivå.
-

III ALLMÄNNA RÅD

Tystnadsplikt

Tolken är bunden av tystnadsplikt. Tystnadsplikt under asylförfarandet är också en säkerhetsfråga. Tystnadsplikten gäller för allt som tolken under tolkningstillfället får kännedom om. Tolken måste säkerställa att anteckningar som berör tolkningen inte kan läsas av utomstående, och att tolken inte utför en telefontolkning när utomstående personer finns närvarande och kan höra vad som sägs. Tolken bör också komma ihåg tystnadsplikten i de fall familjemedlemmar ges separata beslut till kännedom. Man får till exempel inte berätta innehållet i ett annat beslut till maken/makan.

Jävighet

Som av myndigheten anskaffad tolk eller översättare får inte anlitas en person som står i ett sådant förhållande till parten eller ärendet att hans eller hennes tillförlitlighet kan äventyras på denna grund eller att partens säkerhet kan äventyras (Utlänningslagen 10 § 2 mom). Man får till exempel inte under en asylutredning använda en familjemedlem eller vän som tolk, eftersom tolken måste vara opartisk och objektiv. Tolkens bakgrund, religion eller politiska åskådning kan också utgöra ett hinder.

Punktlighet

Att ordna en asylintervju eller ett asylförhör kräver ofta att flera olika aktörers tidsplaner samordnas. För att utredningen ska kunna genomföras inom en rimlig tidsperiod är det viktigt att alla som deltar i processen för sin egen del är punktliga. Tolken måste punktligt infinna sig på plats. Om tolken till exempel vill bekanta sig med den blankettmall som kommer att användas under tolkningen bör han/hon i god tid komma överens om detta med myndigheten och anlända i god tid före förhöret. Om tolken får förhinder måste han/hon utan dröjsmål meddela detta till den som erbjuder tolknings-tjänsten samt beställaren.

Hjälpmedel

Det är bra att till tolkningstillfället ta med sig det man behöver för att föra anteckningar. Anteckningarna hjälper till exempel tolken att komma ihåg namn på platser och personer samt datum. Anteckningarna måste

alltid lämnas kvar och förstöras. De får inte kastas i en offentlig papperskorg. Om man har tillgång till en ordbok på tolkningspråket kan man ha nytta av den då man kontrollerar den exakta betydelsen av ett ord eller en fras. Övriga nyttiga hjälpmedel är termer som används inom armén, militära termer, medicinska termer och termer som berör politiska partier, samt i de fall man använder sig av olika former av tideräkning, även kalendrar för båda kulturerna.

I protokollet antecknas dock alltid datum enligt den kalender talaren använder sig av.

Inspelning

Migrationsverkets asylförhör spelas alltid in. Från ljudinspelningen kan man i efterhand kontrollera om frågan korrekt har tolkats och antecknats i protokollet. Tolken måste komma ihåg att tala tillräckligt högt och tydligt så att inspelningen blir av tillräckligt hög kvalitet.

Pauser

Det är viktigt att hålla pauser under intervjun och förhöret, inte bara med tanke på att den sökande ska orka, utan även tolken. Eftersom en tolkning kräver noggrannhet och koncentration bör tolken hålla pauser i intervall om ca en timme, dock utifrån hur situationen utvecklar sig. Om intervjuaren eller förhørsledaren inte föreslår en paus kan tolken själv be om det. Det handlar om att säkerställa god kvalitet på arbetet. Under pauserna har tolken rätt att vägra diskutera med parterna. Under pauserna bör man inte heller utföra annat arbete, till exempel göra översättningar. Telefon- och videotolkningar är för alla parter mer krävande än vanliga tolkningstillfällen. När det gäller sådana distanstolkningar bör man fästa särskild uppmärksamhet vid att hålla tillräckligt många pauser.

Telefontolkning

Ibland utförs intervjun eller förhöret som telefontolkning. En telefontolkning kräver mer yrkeskunskap av tolken, eftersom tolken inte kan tolka talarens gester eller ansiktsuttryck och inte heller kan se andra visuella meddelanden eller dokument. Om myndigheten inte har ordnat ett särskilt utrymme för tolkningen bör tolken, för att säkerställa att tystnadsplikten för hans/hennes egen del kan uppfyllas, se till att han/hon är ensam under hela tolkningstillfället. Tolkningen får inte genomföras om det finns andra människor i samma rum. Om tolken översätter från sitt eget hem får inte heller till exempel andra familjemedlemmar vara närvarande, och inte heller får husdjur, radio eller trafikbuller utgöra störande element. Om tolken i det rum personen som använder sig av tolkningen uppfattar störningar på grund av bakgrundsljud eller om förbindelsen inte fungerar felfritt bör tolken påpeka detta.

Videotolkning

Vid videotolkning arbetar tolken i videotolkningsutrymmen som antingen Migrationsverket eller leverantören av tolktjänsten har ställt till förfogande. När videotolkningen inleds är det viktigt att berätta för kunden att det vid tolkningstillfället inte finns några andra personer närvarande vid videotolkningen och att man inte sparar några bilder utan enbart en ljudversion. En videotolkning är en utmaning för tolken, eftersom videobilden inte nödvändigtvis förmedlar kroppspråket korrekt.

Detta betonas särskilt i de fall den asylsökande använder sig av mycket gester och då tolken och kunden talar olika dialekter. Ofta kan man av kundens gester och ansiktsuttryck lägga märke till att han/hon inte har förstått allting och att man behöver använda sig av andra verbala uttryck. För att man under en videotolkning också ska kunna få ögonkontakt mellan tolken och kunden måste tolken se direkt in i kameran och inte se på bildskärmen.

Klädsel

Tolken bör uppträda sakligt och vara klädd enligt det sätt tolkningstillfället kräver. Det är viktigt att tolken kommer ihåg att uppträda och också klä sig på ett sätt som inte är förolämpande inom de närvarandes kultur. Alla tolkningstillfällen är olika. Under ett asylförfarande bör såväl tolken som de övriga aktörerna komma ihåg att det är fråga om en av de viktigaste situationerna med tanke på den asylsökandes framtid. Därför är det relevant att man också genom sin klädsel visar respekt för kunden och signalerar att man förstår hur viktig situationen är.

TOLKENS MINNESLISTA 2

- Du är som tolk bunden av tystnadsplikt. Du får inte för någon berätta vad du har hört. Vid distanstolkning bör du säkerställa att du befinner dig i ett rum där ingen annan kan höra din tolkning. Kom ihåg att se till att efter tolkningen lämna minnesanteckningarna i tolkningsutrymmet eller att vid en distanstolkning själv förstöra dem.
- Du kan som stöd för tolkningen använda dig av anteckningsblock, ordböcker och ordlistor.
- Man bör vara omsorgsfull vid tolkning av datum enligt olika kalendrar och komma ihåg att datum alltid i protokollet antecknas i ursprungligt format, även om de översätts till en annan kalender.
- Se till att du själv orkar, och be om paus vid behov. Ta med dig något att äta och dricka, så orkar du bättre. Kom ihåg att tillräckligt många pauser säkerställer tolkningens kvalitet och därför är i allas intresse.

IV ÖVRIGA DELTAGARE I PROCESSEN

Polisen

Polisen tar emot asylansökan om den inlämnas inom Finlands gränser. Polisen antecknar den asylsökandes kunduppgifter i utlänningsregistret och sedan i UMA, dvs. det elektroniska behandlingssystemet för utlänningsärenden. Polisen utför ett inledande förhör och tar personsignalement av den asylsökande, dvs. fingeravtryck och fotografi, vilka sedan antecknas i identifikationsregistret för utlänningar. Polisen kallar vid en senare tidpunkt den asylsökande till ett förhör där man utreder den asylsökandes identitet, nationalitet och medborgarskap, den sökandes familjemedlemmar och hemort. Polisen utreder från vilket land, på vilket sätt och längs vilken resrutt den asylsökande har anlänt till Finland.

Under de förhör polisen utför tillämpas polislagen och tillämpade delar lagen om förundersökningar. Det betyder att den som förhörs förbinder sig att tala sanning, dvs. att det kan leda till straff att uppges felaktig information. Å andra sidan kan polisen på Migrationsverkets begäran, av särskilda skäl, också genomföra en egentlig asylintervju eller en kompletterande tilläggsintervju.

Gränsbevakningsväsendet

Om den asylsökande genast vid gränsen till Finland meddelar att han/hon ansöker om asyl tar gränsbevakningsväsendet emot hans/hennes ansökan. Gränsbevakningsväsendet har motsvarande uppgifter inom asylförfarandet som polisen, men gränsbevakningsväsendet genomför aldrig asylintervju.

Migrationsverkets överinspektör

När polisen eller gränsbevakningsväsendet har utfört sin del av asylförfarandet överförs behandlingen av ärendet till Migrationsverket. Migrationsverkets överinspektör utför asylintervjun, dvs. den del där den asylsökande berättar om de orsaker på grund av vilka han/hon har varit tvungen att lämna sitt hemland. Överinspektören är inte en representant för polisen eller gränsbevakningsväsendet men ändå en statlig tjänsteman. Överinspektören undersöker den asylsökandes ärende även genom att skaffa information om landet i fråga. Under en asylintervju är överinspektören den person som leder intervjun.

Biträde och ombud

Den asylsökande kan ta med sig ett biträde till asylintervjun och -förhöret. Biträdet är vanligtvis en jurist till vars uppgifter hör att hjälpa den asylsökande med att lägga fram de fakta som är betydande vid behandlingen av hans/hennes ärende.

Biträdets uppgift är också att kontrollera att den asylsökandes rättsskydd efterlevs: till exempel att nödvändiga korrigeringar görs i protokollet och att eventuella tolknings- eller förståelseproblem kan lösas.

Den asylsökande har rätt att använda sig av ett biträde vid behandlingen av asylansökan om det inte är nödvändigt att personligen höra sökanden, eller om den sökandes närvaro inte är nödvändig för att utreda ärendet eller säkerställa identiteten. I allmänhet utarbetar biträdet tilläggsutredningar, ber om läkarutlåtanden och fungerar som den person som har kontakt med de myndigheter som utför asylutredningen när det gäller den asylsökandes ärende.

Företrädare

För en minderårig asylsökande som anländer till Finland utan vårdnadshavare utses en företrädare. Företrädarens uppgift är att se till att barnets eller den unga personens intressen beaktas. Företrädaren fattar också beslut som berör barnets liv, då barnets vårdnadshavare inte kan göra det. Företrädaren är alltid närvarande när barnet träffar myndigheter eller läkare, jurist, osv. Under asylintervju eller asylförhör använder företrädaren rätten till talan ensamt eller tillsammans med barnet. Företrädaren ser också till att den minderåriga orkar med intervjun och förhöret.

Intressebevakare

Om den asylsökande av psykiska skäl inte klarar av att bevaka sina egna intressen eller sköta sina ärenden kan magistraten eller tingsrätten utse en intressebevakare. Intressebevakarens uppgift är att övervaka att den asylsökandes intressen vid kontakt med myndigheterna förverkligas samt att företräda den asylsökande i ärenden som intressebevakaren har ålagts att sköta.

Socialarbetare

En socialarbetare kan också närvara vid asylintervju med ensamkommande minderåriga asylsökande. Socialarbetaren ser saken ur barnskyddets synvinkel och försäkrar sig om att barnets intressen i förfarandet beaktas. Socialarbetaren kan med företrädarens samtycke berätta om sådant som ingår i barnets dagliga liv samt sådant barnet har berättat om vad som har hänt honom/henne i hemlandet eller under resan till Finland.

Stödperson

Om den asylsökande så önskar eller om intervjuaren/förhørsledaren ger sitt samtycke kan den asylsökande ta med sig en stödperson som moraliskt stöd. Stödpersonens roll är att enbart genom sin närvaro utgöra ett stöd för den asylsökande. Stödpersonen kan inte ställa frågor eller kommentera det som den asylsökande berättar.

Förhörsvittne

Under förhöret kan ett förhörsvittne delta, dvs. en person som deltar under hela förhöret och som kan konstatera att förhöret har genomförts sakenligt och enligt protokollet. Förhörsvittnet bestyrker protokollet med sin namnteckning.

Hälsovårdare eller sjukskötare

Ibland är en hälsovårdare eller sjukskötare närvarande under intervjun/förhöret. En person som har upplevt något verkligt traumatiskt eller varit offer för tortyr kan ha svårt att berätta om vad som har hänt. Om vårdkontakten redan har upprättats och vårdaren anser det nödvändigt att han/hon deltar i förhöret kan han/hon närvara. Närvaron av en bekant sjukskötare kan kännas tryggt för den asylsökande och dessutom kan sjukskötaren på basis av sin utbildning avgöra hur mycket den asylsökande kan berätta utan att hans/hennes hälsotillstånd förvärras.

Skyddspolisen

I vissa fall kan en representant för skyddspolisen utföra asylintervjuen eller delta i intervjuen.

V PROCESSEN

Att inlämna asylansökan

Asylansökan måste inlämnas personligen. Ansökan inlämnas antingen till polisen eller till gränsbevakningsväsendet. Asylansökan bör inlämnas genast då man anländer till landet eller så snart som möjligt efter det. I vissa fall kan ansökan inlämnas senare, till exempel då det har skett förändringar i hemlandets förhållanden under den tid man har vistats i Finland.

Den myndighet som tar emot ansökan ger den asylsökande en blankett för ansökan om asyl, vilken han eller hon ska fylla i. Myndigheten kallar en tolk till platsen eller ordnar med tolkning per telefon. Man berättar för den asylsökande att han eller hon på blanketten på sitt modersmål bör ange de huvudsakliga orsakerna till att han eller hon ansöker om asyl och att han eller hon också måste underteckna blanketten. Om den asylsökande är analfabet fyller myndigheten med hjälp av tolken i blanketten för honom/henne. Tolken bör inte fylla i blanketten för den asylsökande.

Myndigheten sparar uppgifterna i asylansökan i utlänningsregistret. Dessutom tar man signalement på den asylsökande och medsökande familjemedlemmar, dvs. fotografi och fingeravtryck som antecknas i identifieringsregistret för utlänningar. Fingeravtrycken lagras också i Eurodac-registret och man gör en s.k. Eurodac-fingeravtrycksjämförelse, med hjälp av vilken man utreder den asylsökandes eventuella vistelse och ansökningar i övriga EU-länder, Schweiz, Norge och Island. Myndigheten kan undersöka bagage som den asylsökande har med sig för att utreda om det finns dokument som styrker identiteten och t.ex. biljetter som med tanke på utredning av resrutten är relevanta.

För den asylsökande berättar man om asylförfarandet samt de rättigheter och skyldigheter han eller hon har under förfarandet. Efter att ett inledande förhör har hållits ordnas inkvartering i en mottagningscentral och han eller hon transporteras dit.

Myndigheten kan ta den asylsökande i förvar under den tid man utreder förutsättningarna för inresa i landet, under beredandet av beslut om utvisning ur landet, för att säkerställa verkställande av beslut eller för att övervaka utvisningen. Tagande i förvar förutsätter dessutom:

- att det med hänsyn till utlänningens personliga och övriga förhållanden finns grundad anledning att anta att han eller hon genom att hålla sig undan eller på annat sätt förhindrar eller avsevärt försvårar beslutsfattande som gäller honom eller henne själv eller verkställigheten av beslut som gäller avlägsnande ur landet

- att tagande i förvar är nödvändigt för att utreda utlänningens identitet då den är oklar
- att det med hänsyn till utlänningens personliga och övriga förhållanden finns grundad anledning att anta att han eller hon gör sig skyldig till brott i Finland. (Utlänningslagen 121 §)

Den asylsökande som ska tas i förvar flyttas till Metsälä mottagningscentral eller i de fall där inte finns plats, tillfälligt till polisens häkteslokaler.

Utredning av identitet, resrutt och inresa i landet

Under asylförhöret utreder polisen eller gränsbevakningsväsendet den asylsökandes identitet, resrutt till Finland och inresan i landet. I början av förhöret berättar man för den asylsökande vilka rättigheter och skyldigheter han/hon har under förhöret. Polisen eller gränsbevakningsväsendet uppgör ett protokoll över förhöret med blankettmallen U3A. På första sidan antecknas den asylsökandes namn, födelsedatum, nationalitet och datum för inresa till landet. För utredning av identitet behövs uppgifter om för- och efternamn, även tidigare namn, kön, födelsestid och -plats, civilstånd, etnisk bakgrund, nationalitet, medborgarskap, religion, yrke, adress i hemlandet och i Finland, utbildning, språkkunskaper, arbetsplatser, social bakgrund och värnplikt. Man antecknar också personuppgifter och vistelseort för familjemedlemmar och övriga som bor i samma hushåll. Många asylsökande har inte med sig något dokument som kan styrka deras identitet: pass, födelseattest eller motsvarande. Uppgiften kan vara besvärlig, särskilt om den asylsökandes utbildningsnivå är obefintlig, om det i hemlandet råder kaos eller om man till exempel inte kan fastställa kalendertider.

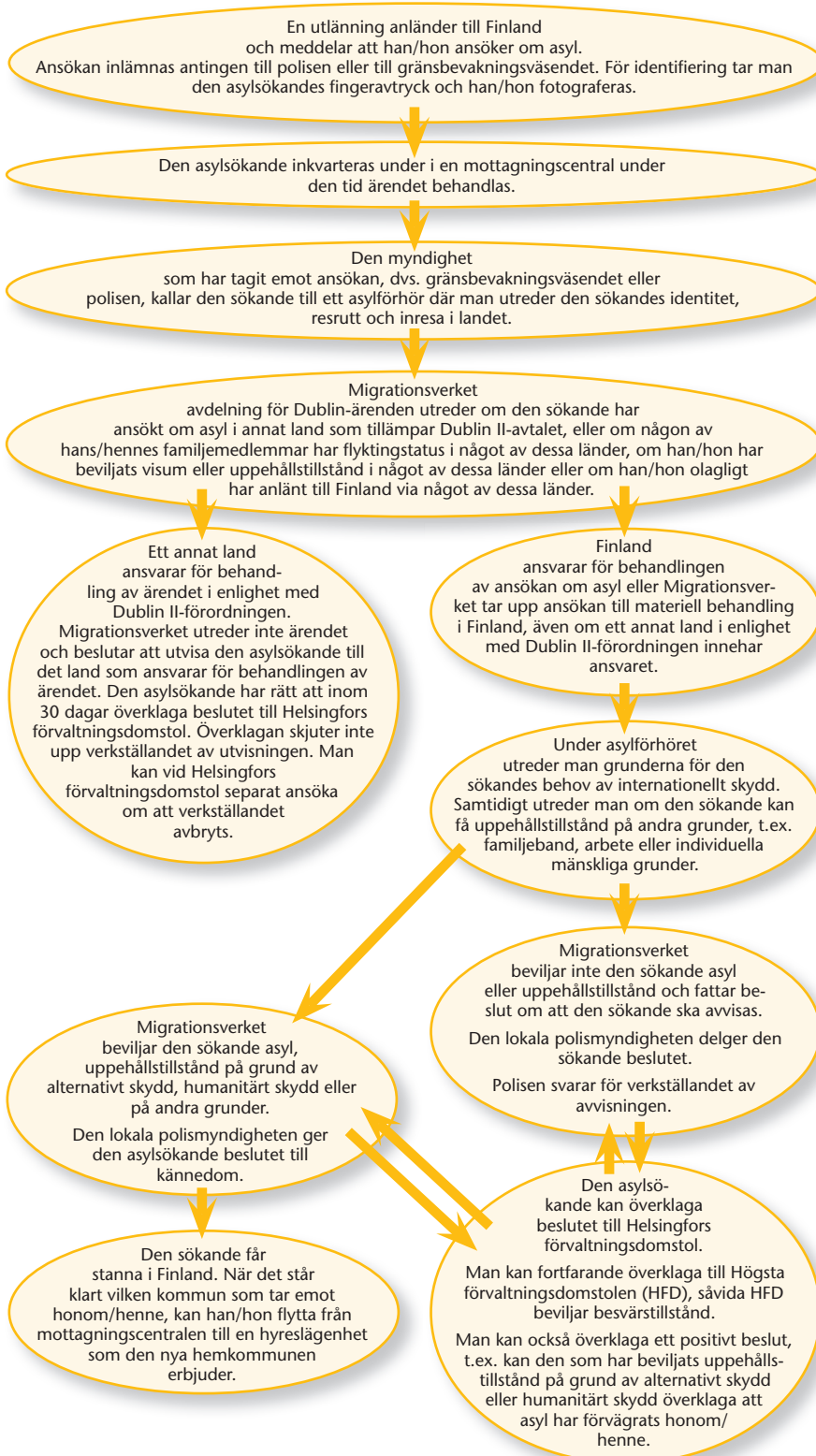
Särskilt när det gäller minderåriga samt asylsökande som varken är läs- eller skrivkunniga är man ofta tvungen att ställa preciserande frågor om kalendertid och platser. Man är ofta tvungen att omformulera frågorna och till exempel ta kartor till hjälp. Om den asylsökande uppger datum enligt en annan kalender än den västerländska är det viktigt att man i första hand antecknar datum enligt den sökandes kalender i protokollet.

Förutom den asylsökandes personuppgifter utreder man också resrutten och transportmedel från utflyttningslandet till Finland. Myndigheterna antecknar i protokollet alla resans etapper, punkt för punkt, de transportmedel som har använts samt uppgifter om eventuella människosmugglare.

Polisen eller gränsbevakningsväsendet utreder inte huvudsakligen de orsaker som har lett till att den asylsökande har lämnat sitt hemland. Dock frågar man om den sökandes inställning till en eventuell avvisning och förbud att resa in i landet på nytt.

Alla frågor som ställs till den asylsökande och alla svar han eller hon ger antecknas i protokollet. I slutet av förhöret läser man upp protokollet för den asylsökande. Om den asylsökande anser att någon uppgift inte har antecknats korrekt eller om han/hon vill lägga till något, antecknar förhørsledaren

Asylförfarandet

korrigeringsarna och tilläggen i protokollet. Till sist bekräftar den asylsökande varje sida i protokollet med sin namnteckning. På sista sidan antecknas tidpunkten för intervjun, hur lång tid man genomförde intervjun, och den asylsökande, företrädaren, intervjuaren, tolken och ett eventuellt biträde under tecknar det.

Migrationsverkets asylintervju

Efter att polisen eller gränsbevakningsväsendet har genomfört förhøret för att utreda identitet, resrutt och inresa i landet överförs behandlingen av ärendet till Migrationsverket.

Migrationsverkets uppgift är att utreda orsakerna till att den asylsökande har varit tvungen att lämna sitt hemland eller permanenta bosättningsland samt orsakerna till att han/hon inte kan återvända till sitt hemland eller permanenta bosättningsland. Asylintervjun utgör den centralaste enskilda delen av asylförfarandet. Under asylintervjun utreder man även andra skäl som kan berättiga till ett beviljande av uppehållstillstånd, t.ex. familjeband, arbete eller studier. Intervjun utförs av Migrationsverkets överinspektör. Innan asylintervjun inleds berättar överinspektören för den asylsökande om orsaken till intervjun, avsikten med det och varför det är nödvändigt. Man berättar om hur intervjun kommer att genomföras och vilken roll de olika personerna som finns närvarande har. Man klargör tolkens uppgifter och tystnadsplikt. Man läser upp uppgifterna på protokollets pärm för den asylsökande samt berättar om de rättigheter och skyldigheter han/hon har under intervjun.

Även Migrationsverket har tillgång till färdiga blankettmallar för intervjuerna. Dessutom ställer man vid behov kompletterande tillägsfrågor under intervjun, för att få en så exakt beskrivning av händelserna som möjligt. Asylintervjun kan pågå hela dagen, ibland till och med fortsätta nästa dag. Eftersom det är fråga om en händelse som är av yttersta vikt för den asylsökandes framtid är det viktigt att intervjun pågår så länge att alla fakta som är väsentliga för ärendets avgörande har utretts ordentligt. Under intervjun håller man tillräckligt många pauser för att alla som deltar säkert ska orka.

Till sist justeras protokollet och då har den asylsökande möjlighet att göra nödvändiga korrigeringsar och preciseringar. Den asylsökande under tecknar alla sidor, och den sista sidan under tecknas också av förhørsledaren, tolken och ett eventuellt biträde. Den asylsökande får en kopia av protokollet.

Beslutets tillkännagivande

Efter att Migrationsverket har fattat beslut angående ansökan om asyl skickas beslutet till polismyndigheten på den asylsökandes vistelseort till kännedom. Polisen skickar en kallelse till den asylsökande för av beslutet samt ombesörjer att en tolk finns närvarande. Den asylsökande får anvisningar för överklagande.

Överklagan till Helsingfors förvaltningsdomstol och Högsta förvaltningsdomstolen

Den asylsökande har rätt att överklaga Migrationsverkets beslut till Helsingfors förvaltningsdomstol. Den asylsökande kan själv eller vanligtvis med hjälp av en jurist inlämna överklagan till domstolen.

Helsingfors förvaltningsdomstol behandlar överklagan och fattar ett beslut i ärendet. Förvaltningsdomstolen kan vid behov ordna en muntlig behandling i ärendet, där man kan höra sakägare, vittnen och sakkunniga. Den muntliga behandlingen är en del av utredningen av ärendet, som kan fortsätta ännu efter den muntliga behandlingen. Beslutet fattas senare vid förvaltningsdomstolens session.

Den muntliga behandlingen ordnas på begäran av klaganden eller på domstolens eget initiativ. Begäran om muntlig behandling kan avslås om man där till exempel har för avsikt att framföra bevis på omständighet eller händelse som inte påverkar ärendets behandling.

Om klaganden eller Migrationsverket på förhand inlämnar en begäran, kan förvaltningsdomstolen också höra av dem namngivna vittnen.

Asylärenden behandlas också i förvaltningsdomstolen bakom lyckta dörrar, dvs. att allmänheten inte kan närvara.

Under ett muntligt hörande utgörs de närvarande av förvaltningsdomstolens domare, klaganden samt dennes jurist, Migrationsverkets representant(er), tolk samt eventuella vittnen. Under den muntliga behandlingen utgörs ordföranden av förvaltningsdomstolens domare. Domaren beviljar båda parter ordet och ställer frågor till den asylsökande. Tolken uppgift är att tolka allt som sägs i rättsalen. Det krävs omsorgsfulla förberedelser inför tolkning i en domstol eftersom redan terminologin kan utgöra en utmaning. I rättsalen avviker placeringen från den som används under en intervju eller ett förhör. Tolken sitter bredvid klaganden och dennes biträde. På detta sätt säkerställer man att både klaganden och tolken kan höra varandra.

Man har ännu rätt att vid Högsta förvaltningsdomstolen ansöka om tillstånd att överklaga förvaltningsdomstolens negativa beslut. Om Högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd kan den på samma sätt som Helsingfors förvaltningsdomstol ordna en muntlig behandling av ärendet. En muntlig behandling av ärendet genomförs på samma sätt som i Helsingfors förvaltningsdomstol.

VI TYP AV UPPEHÅLLSTILLSTÅND

Det är av yttersta vikt att tolken förstår skillnaderna mellan de olika uppehållstillstånden för att en exakt tolkning ska vara möjlig.

Asyl

Asyl beviljas om den sökande lämnat sitt hemland eller sitt permanenta boplatansland på grund av att han/hon har skäl att frukta förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning. Asyl betyder alltså att den asylsökande uttryckligen är i fara på grund av ovan nämnda personliga orsaker. Det förutsätts också att den sökande på grund av sin rädsla inte vill använda sig av det landets skydd. Den person som har erhållit asyl har flyktingstatus i Finland.

Uppehållstillstånd på grund av alternativt skydd

Om förutsättningarna för att få asyl inte uppfylls kan den person som ansöker om internationellt skydd ändå beviljas uppehållstillstånd på grund av alternativt skydd. Uppehållstillstånd beviljas om den sökande i sitt hemland eller sitt permanenta boplatansland hotas av dödsstraff, avrättning, tortyr eller någon annan behandling eller bestraffning som är omänsklig eller kränker människovärdet. Likaså beviljas tillstånd om den sökande på grund av allvarlig och personlig fara som föranleds av väpnad konflikt inte kan återvända till sitt hemland eller sitt permanenta boplatansland. Den väpnade konflikten kan ha sin grund i en internationell konflikt eller konflikter inom landet.

Uppehållstillstånd på grund av humanitärt skydd

Om förutsättningarna för att få asyl eller alternativt skydd inte uppfylls kan den person som ansöker om internationellt skydd ändå beviljas uppehållstillstånd på grund av humanitärt skydd. Uppehållstillstånd beviljas om den sökande inte kan återvända till sitt hemland eller sitt permanenta boplatansland på grund av att det inträffat en miljökatastrof där eller på grund av att säkerhetsläget i landet är dåligt till följd av en väpnad konflikt eller en allvarlig situation för de mänskliga rättigheterna.

Uppehållstillstånd på individuella mänskliga grunder

Ett kontinuerligt uppehållstillstånd beviljas om det med hänsyn till sökandens hälsotillstånd, de band som knutits till Finland eller av några andra individuella humanitära skäl är uppenbart oskäligt att vägra honom eller henne uppehållstillstånd.

Här tar man främst hänsyn till de förhållanden som han eller hon skulle hamna i sitt hemland eller hans eller hennes sårbara ställning.

Uppehållstillstånd till offer för människohandel

Offer för människohandel som vistas i Finland beviljas huvudsakligen ett tillfälligt uppehållstillstånd. Förutsättningarna för detta är att hans eller hennes vistelse i Finland är motiverad med tanke på förundersökning eller rättegång om människohandel, att han eller hon är beredd att samarbeta med myndigheterna i syfte att ställa de personer som misstänks för människohandel inför rätta och att han eller hon inte längre har några band till de misstänkta personerna. Om offret för människohandel befinner sig i en särskilt sårbar ställning kan fortsatt uppehållstillstånd beviljas oberoende av om han eller hon samarbetar med myndigheterna eller inte.

Tillfälligt uppehållstillstånd på grund av att utresa från landet förhindrats (s.k. B-tillstånd)

Ett tillfälligt uppehållstillstånd beviljas om den sökande av tillfälliga hälsoskäl inte kan återsändas till sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland eller om det i praktiken är omöjligt att avlägsna honom eller henne ur landet. En person som har beviljats tillfälligt uppehållstillstånd på grund av att utresa från landet förhindrats har inte rätt till familjeåterförening.

Arbetstagares uppehållstillstånd

En person kan beviljas uppehållstillstånd på grund av förvärvsarbete, om han/hon i Finland har ett arbete som ger hon/henne en tryggad inkomst. Dessutom förutsätts i allmänhet att enheten för arbetstillstånd vid arbets- och näringsbyrå har fattat ett positivt delbeslut, dvs. att det inom branschen i fråga råder brist på arbetskraft.

Näringsidkares uppehållstillstånd

En person kan beviljas uppehållstillstånd som näringsidkare om hans/hennes inkomst är tryggad genom inkomster av affärsverksamheten, dvs. om affärsverksamheten är lönsam.

Studerandes uppehållstillstånd

Ett uppehållstillstånd på grund av studier kan beviljas om studierna resulterar i en examen. Den sökande måste dessutom bevisa att hans/hennes inkomst är tryggad och att han/hon har en giltig sjukförsäkring.

Uppehållstillstånd på grund av familjeband

En person, vars familjemedlem är bosatt i Finland, kan beviljas uppehållstillstånd på grund av familjeband. Som familjemedlem anses make/maka och registrerad partner, minderårigt barn och för en minderårig hans/hennes vårdnadshavare. En sambo kan beviljas uppehållstillstånd om samborna har bott tillsammans minst två år eller om de har ett gemensamt barn.

Typ av uppehållstillstånd

I ett kontinuerligt uppehållstillstånd antecknas bokstavskoden A. Tillståndet, som beviljas på grund av flyktingstatus eller alternativt skydd, beviljas först för fyra år. Efter att personen har vistats i Finland fyra år i sträck blir uppehållstillståndet permanent (P), såvida orsakerna till uppehållstillståndet ännu gäller.

Ett kontinuerligt tillstånd, som beviljas på grund av flyktingstatus eller alternativt skydd, beviljas först för ett år. I de fall grunderna till tillståndet kvarstår beviljas tillståndet i allmänhet för tre år. Efter vistelse i Finland med kontinuerligt uppehållstillstånd under fyra år kan tillståndet bli permanent.

Ett tillfälligt uppehållstillstånd beviljas för högst ett år åt gången. Efter att personen har vistats i landet två år i sträck beviljas ett kontinuerligt uppehållstillstånd i de fall de omständigheter som gällde vid beviljandet av det tidigare tidsbundna uppehållstillståndet fortfarande gäller.

VII BILAGOR

VOKABULÄR

A

alternativt skydd	Grund för uppehållstillstånd. Beviljas när förutsättningarna för att få asyl inte uppfylls, men den sökande i sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland hotas av dödsstraff, avrättning, tortyr eller någon annan behandling eller bestraffning som är omänsklig eller kränker människovärdet. Tillståndet kan också beviljas om det är uppenbart att sökanden inte kan återvända till sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland på grund av allvarlig och personlig fara som föranleds av väpnad konflikt.
anknytningsperson	En person som vistas i Finland och som antingen är en finsk medborgare eller utlänning och på grund av vars vistelse uppehållstillstånd på grund av familjeband söks för en familjemedlem i utlandet.
anmälningsplikt	Order att regelbundet anmäla sig till polisen eller gränsbevakningsväsendet. Används ofta för att säkerställa verkställandet av beslut om utvisning.
att lämna falsk information	Att ljuga för myndigheterna, t.ex. att uppträda under falskt namn eller identitet.
ansvar för ansökans behandling	Den medlemsstat inom EU där den asylsökande först inlämnar ansökan om asyl, eller till vars område han/hon först anländer eller som har beviljat visum anses ha ansvar för ansökans behandling.
ansökan om internationellt skydd	Se "asylansökan".
ansökan om påskyndat förfarande	Skrivelse där man ansöker om att ärendet ska behandlas snabbare.
arbetstillståndsenhet	Enhet vid arbetskrafts- och näringsbyrå där man behandlar delbeslut som berör arbetstagarens uppehållstillstånd.
asyl	Uppehållstillstånd som beviljas en utlänning i asylprocessen på grund av flyktingstatus. En utlänning som vistas i landet beviljas asyl, om han eller hon vistas utanför sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland till följd av att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ursprung, religion, nationalitet eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp, eller på grund av politisk uppfattning, och om han eller hon på grund av sin fruktan inte vill använda sig av detta lands skydd. (Utlänningslagen 87 §)

asylansökan	Blankett med vilken man ansöker om asyl, dvs. internationellt skydd.
asylintervju	Av Migrationsverket utförd intervju där man utreder den asylsökandes asylgrunder. Beslutet om asyl fattas i huvudsak på basis av den här intervjun.
asylgrund, grund för ansökan om asyl	Orsak till att den asylsökande har lämnat sitt hemland eller permanenta bosättningsland och inte kan återvända och ansöker om internationellt skydd utanför sitt hemland eller permanenta bosättningsland.
asylförhör	Av polisen eller gränsbevakningsväsendet utförd förhör där man utreder den asylsökandes identitet, resrutt och inresa i landet.
asylsökande	En person som ansöker om internationellt skydd utanför sitt hemland eller permanenta bosättningsland.
asylutredning	En myndighets utredning som påbörjas då ansökan om asyl inlämnas. Polisen eller gränsbevakningsväsendet utreder den asylsökandes identitet, resrutt samt inresa i landet och Migrationsverket utför en asylintervju där man muntligt utreder den sökandes grunder på basis av den förföljelse och de kränkningar eller hot om dessa den sökande upplevt i hemlandet eller i det permanenta bosättningslandet. Dessutom undersöker man situationen i utflyttningslandet och utreder de skriftliga utredningar som den sökande har inlämnat till beslutsfattarna.
avliden	Död.
avvisning	Förfarande för att avlägsna någon ur landet. Om en utlänning inte har haft uppehållstillstånd och man beslutar att avlägsna honom/henne ur landet, avvisas han/hon. Jfr "utvisning".
B	
behandling, behandla	Göra något, sköta, utreda.
bekräfta	Att svara jakande ("ja").
bemötande	Skriftligt ställningstagande till ett åtal eller ett utlåtande.
beslutets tillkännagivande	Ett tillfälle där beslut fattat av myndigheten ges sakägarna till kännedom. Polisen ger beslutet om asyl till kännedom. Beslut gällande ansökan om uppehållstillstånd kan också ges till kännedom per post.
bestrida	Ge ett nekande svar ("nej").
bestämning av ålder	Ett test där man med olika tekniker strävar efter att bestämma åldern för minderåriga asylsökanden. De mest allmänna testerna för bestämning av ålder är röntgenbilder av käkben eller handled, med hjälp av vilka man bedömer benstommens utveckling.

besvärstillstånd	Då högsta förvaltningsdomstolen anser att det finns tillräckliga grunder för att utreda överklagan gällande förvaltningsdomstolens beslut, beviljas besvärstillstånd. Högsta förvaltningsdomstolen utreder inte överklagan om den inte beviljat besvärstillstånd.
bevismaterial	Dokumentation med vilken man kan bevisa att något är sant.
biträde	Vanligtvis person med utbildning inom juridik som hjälper den asylsökande under asylförfarandet.

C

civilstånd	Civilstånden i Finland är: gift, ogift, registrerat partnerskap, fränskild, änkling/änka.
-------------------	---

D

delbeslut	Arbetskrafts- och näringsbyråns beslut där man har bedömt tillgången på arbetskraft och anställningsförhållandets villkor. Ett positivt delbeslut är en förutsättning för att uppehållstillstånd ska beviljas.
de mänskliga rättigheterna	Antagande, enligt vilket alla människor har vissa grundrättigheter, oberoende av bakgrund. Internationella konventioner definierar de mänskliga rättigheterna.
den som hörs	Person till vem man under förhöret ställer frågor.
direktiv	Anvisningar för lagstiftning som EU ger sina medlemsstater och enligt vilka medlemsstaterna utarbetar egna nationella lagar.
Dublinförfarandet, förordning om fastställande av ansvar	EU-avtal, enligt vilket den medlemsstat inom EU (även Island, Norge och Schweiz), där den asylsökande första gången ansöker om asyl eller via vilket han/hon reser in i unionen, är skyldigt att behandla ansökan om asyl. Man tar fingeravtryck på varje asylsökande som har fyllt 14 år och som ansöker om asyl inom EU. Genom att jämföra fingeravtrycken kan man utreda om den sökande har ansökt om asyl i något annat EU-land. I detta fall aviseras de sökande tillbaka till det land som ansvarar för asylförfarandet. Även om man inte har tagit fingeravtryck men på annat sätt uppgifter om till vilket EU-land den sökande först har anlänt, skall hans/hennes ansökan om asyl behandlas där.

E

efterlysning	Myndighetens allmänna kungörelse med hjälp av vilken man strävar efter att t.ex. hitta en person som misstänks för brott.
etnisk bakgrund	Människans nationalitet, stam, klan eller annan grupp som han/hon tillhör.
EURODAC-träff/ "EURODAC hit"	Information om man har hittat den sökandes fingeravtryck i ett annat EU-land, Norge, Island eller Schweiz.

EURODAC-systemet	Automatiserat identifieringssystem för fingeravtryck. Har använts i Europa sedan år 2003. I systemet lagras fingeravtryck för varje asylsökande som har fyllt 14 år och som ansöker om asyl inom EU. Vid sidan av EU-länderna används systemet också av Island, Norge och Schweiz. Med hjälp av systemet fastställer man vilket land som ansvarar för behandlingen av ansökan om asyl. Jfr "Dublinförfarandet".
Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna	Internationell konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna, som de flesta europeiska länderna har skrivit under. De medlemsstater som har skrivit under konventionen förbinder sig att i lagstiftning och rättspraxis för varje individ säkerställa de rättigheter och friheter som anges i konventionen. Såväl myndigheter som domstolar är skyldiga att följa konventionens bestämmelser.
Europeiska människorättsdomstolen	Övernationell domstol som övervakar att avtalsländerna följer Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna.
Europeiska unionen, EU	En rättslig gemenskap samt ekonomisk och politisk sammanslutning, bildad av de europeiska staterna. Medlemsstaterna i juni 2009: Nederländerna, Belgien, Bulgarien, Spanien, Irland, Italien, Österrike, Grekland, Cypern, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Portugal, Polen, Frankrike, Rumänien, Sverige, Tyskland, Slovakien, Slovenien, Finland, Danmark, Tjeckien, Ungern, Estland och Förenade kungariket.

F

familjebakgrund	Från vilken typ av familj kommer personen: rik, fattig, politiskt aktiv, religiös mm.
familjegrupphem	Inkvartering för minderåriga som har anlant utan vårdnadshavare och som har beviljats uppehållstillstånd.
familjeåterförening	En person som har erhållit internationellt skydd kan genom familjeåterförening få en nära anhörig till Finland. Som nära anhörig anses make/maka och minderåriga barn eller, när det gäller minderåriga barn, deras föräldrar. Andra än de som har erhållit internationellt skydd måste kunna påvisa att de kan försörja sin familj för att få familjen till Finland.
flykting	Person som har beviljats asyl och/eller flyktingstatus utanför sitt hemland. Han/hon har varit tvungen att lämna sitt hemland eller permanenta bosättningsland eftersom han/hon har välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religiös uppfattning, nationalitet eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin politiska uppfattning och på grund av denna fruktan är ovillig att förlita sig på skydd i nämnda stat.
fri rättegång	Staten ersätter rättegångskostnaderna i sin helhet eller till viss del, beroende på personens förmögenhet. Man ansöker om fri rättegång vid rättshjälpsbyrån.

främlingspass	Resedokument som kan beviljas en utlänning som inte kan få ett pass av myndigheterna i sitt hemland eller om han eller hon är statslös eller det i övrigt finns en särskild orsak till det. Främlingspass beviljas alltid en person som fått uppehållstillstånd på grund av alternativt skydd.
förbud mot att röja uppgifter	Skyldighet att hemlighålla sådan information om ärendet som man på grund av sin ställning eller sitt uppdrag har fått kännedom om, inte heller papper eller andra bevis får visas för andra eller lämnas så att andra kan se dem. Vid asylförfarande berör förbudet alla aktörer som på grund av sin ställning deltar i förfarandet.
företrädare för minderåriga asylsökande	För en minderårig asylsökande som anländer utan vårdnadshavare skall en företrädare utses. Företrädaren utses av tingsrätten på förslag av mottagningscentralens socialarbetare. Företrädaren bevakar barnets intressen i alla myndighetsärenden som berör barnet.
författning	Lag, förordning.
förföljelse	Ofta långvarig starkt orättvis behandling av en person, t.ex. på grund av hans/hennes religion eller etniska bakgrund.
förhör	Hörande som utförs av polisen eller gränsbevakningsväsendet där den som hörs är skyldig att berätta sanningen.
förhørsledare	Person som leder förhöret, dvs. ställer frågorna.
förordning	Bestämmelse som preciserar lagen; i EU-domstolen bestämmelse som är bindande för alla medlemsstater.
förordningen om ansvarsfördelning	Se "Dublinförordningen".
förundersökning	Myndighetsförfarande genom vilket man strävar efter att utreda omständigheterna för ett misstänkt brott; förhör utgör en del av förundersökningen.
förvaltningsdomstol	Domstol där man kan söka ändring av förvaltningsmyndigheternas beslut. I asylärenden utreds överklagan av Helsingfors förvaltningsdomstol.
förvaltningslag	Lag som tillämpas för myndigheternas förvaltningsärenden, t.ex. asylförfarande (2003/434).
förvarsenhet	Sluten enhet i samband med Krämertskog mottagningscentral. Fungerar som inkvartering för utlänningar som har tagits i förvar.
försörjningsförutsättning	Personen måste kunna försörja sig själv utan några sociala förmåner. Förutsättning för beviljandet av vissa uppehållstillstånd.

G

grupphem	Inkvartering avsedd för en minderårig asylsökande som anländer utan vårdnadshavare.
-----------------	---

gränsbevakningsväsendet Myndighet som svarar för gränsbevakning och gränskontroller.

gränspassage Att passera gränsen mellan två länder.

H

halvmilitär verksamhet Militärtjänstgöring på annan plats än inom statens armé, t.ex. en grupp eller ett partis egna trupper.

handledare Medarbetare vid mottagningscentralen.

humanitärt skydd Grund för uppehållstillstånd. Om förutsättningarna för att få asyl eller alternativt skydd inte uppfylls kan den person som ansöker om internationellt skydd ändå beviljas uppehållstillstånd på grund av humanitärt skydd. Uppehållstillstånd beviljas om den sökande inte kan återvända till sitt hemland eller sitt permanenta bosättningsland för att det inträffat en miljökatastrof där eller för att säkerhetsläget i landet är dåligt till följd av en väpnad konflikt eller en allvarig situation för de mänskliga rättigheterna.

Högsta förvaltningsdomstolen, HFD Den högsta rättsinstansen inom förvaltningsrättsliga mål. Man kan ansöka om rätt att överklaga förvaltningsdomstolens beslut hos högsta förvaltningsdomstolen.

I

identitetsbevis Ett officiellt dokument av vilket framgår personens namn, födelsetid och födelseort. I Finland utgörs officiella identitetsbevis av körkort, pass eller ID-kort.

illegal invandring Inresa i landet och vistelse där utan nödvändiga dokument, t.ex. visum eller uppehållstillstånd.

inreseförbud I samband med avvisning eller utvisning kan en utlänning få förbud att resa in i Finland på nytt. Förbudet kan vara tidsbegränsat eller gälla tillsvidare för antingen hela Schengenområdet eller bara Finland.

inställning Åsikt.

internationellt skydd Med internationellt skydd avses uppehållstillstånd som beviljas på grund av flyktingstatus, alternativt skydd eller humanitärt skydd.

intervju Se asylintervju.

intervjuare Person som leder Migrationsverkets asylintervju, dvs. intervjuar.

intressebevakare Person som utses till att sköta ärenden för en människa som är så sjuk eller gammal att han/hon inte längre kan ta hand om sig själv och sköta sina ärenden.

invandrare Person som flyttar från ett land till ett annat. Allmänt begrepp som betecknar alla personer som på olika grunder flyttar. På riksspråk avser man med invandrare alla i Finland bosatta, utanför Finland födda, etniskt inte finländska personer.

J

jurist Person med utbildning inom juridik och som hjälper den asylsökande under asylförfarandet. Juristens uppgift är att berätta om asylförfarandet för sökanden och vid behov hjälpa honom/henne under asylförhöret och –intervjun samt vid överklagan.

K

kallelse till förhör Kallelse att infinna sig till ett förhör. Den asylsökande får kallelsen i en mottagningscentral.

kallelse till intervju Ett brev i vilket man meddelar tid och plats för asylintervjun och uppmanar sökanden att komma på asylintervju.

klagande En person som inte är nöjd med det beslut som har fattats och som söker ändring i domstol.

klan Familj, släktsamfund.

kontinuerligt uppehållstillstånd, A-tillstånd Upphållstillståndet beviljas utlänning som har anlänt till Finland i syfte att permanent bosätta sig här. Tillståndet är först tidsbundet, varefter det måste förnyas. I ett kontinuerligt uppehållstillstånd antecknas bokstavskoden A.

kvotflykting Person som har erhållit flyktingstatus av FN:s flyktingorganisation UNHCR och som Finland eller något annat land tar emot. Finland tar varje år emot ett visst antal flyktingar. Dessa väljs direkt från utlandet, t.ex. i flyktingläger. Under de senaste åren har flyktingkvoten varit 750. Kvotflyktingar som kommer via UNHCR beviljas flyktingstatus i Finland. De flesta kvotflyktingar som under de senaste åren har anlänt till Finland har varit myanmarer, irakier, kongoleser och iranier.

L

lag om främjande av invandrades integration Lag som reglerar invandrarnas integration och mottagande av asylsökande. (9.4.1999/493)

läkarutlåtande Av läkare inlämnad utredning av personens hälsotillstånd.

M

materiell behandling Utredning av ärendets innehåll. Ansökan om asyl behandlas i Finland, dvs. tas upp till materiell behandling, om Finland har ansvaret eller åtar sig ansvaret för utredning av ansökan om asyl. Jfr "Dublinförfarandet".

medborgarskap Medborgarskap i ett visst land. Inkluderar bl.a. rätt att politiskt delta i statens verksamhet.

medborgarskapsansökan Ansökan om medborgarskap i ett visst land (t.ex. Finland).

medverkandeskyldighet Skyldighet att hjälpa till vid utredningen av ärendet.

migrant, in-/utvandrare	En person som har flyttat från en bosättningsort till en annan, antingen över internationella statsgränser eller inom sitt hemland.
Migrationsverket	Ämbetsverk som leds av inrikesministeriet och som i Finland svarar för fattandet av beslut i ärenden som berör uppehållstillstånd, asyl och medborgarskap. Migrationsverket fattar beslut, bl.a. vad gäller ansökan om asyl. Fram till slutet av år 2007 var Migrationsverkets namn Utlänningsverket.
minderårig asylsökande	Person under 18 år som ansöker om asyl.
minoritetsombudsman	En myndighet till vars grunduppgifter hör att främja etniska minoriteters och utlänningars ställning, jämlikhet och rättsskydd samt goda etniska relationer i Finland.
misshandel	Fysiskt våld som riktas mot en annan person.
mottagningscentral	Plats där de asylsökande inkvarteras under tiden för ärendets behandling.
muntlig behandling	Kan ordnas i samband med överklagan till förvaltningsdomstolen. I detta fall ger förvaltningsdomstolen klaganden möjlighet att muntligt berätta om sina grunder, förfarandet är dock sällsynt.
människohandel	Transport och försäljning av kvinnor, barn och män i syfte att utnyttja dem, t.ex. för prostitution, tvångsarbete eller organtransplantation. Det centrala i människohandel är att offret är underordnat förövaren.

N

nationalitet	Etnisk bakgrund. En grupp människor som enligt egen eller andras åsikt bildar en separat grupp, t.ex. på grund av härstamning, språk, religion eller kultur (t.ex. fransman, uzbekistanare, kurd). En person med viss nationalitet har nödvändigtvis inte varit medborgare i landet med nationaliteten i fråga.
Non-refoulement-principen / Återsändningsförbud	Non-refoulement-principen innebär att ingen får återsändas till ett område där hon eller han har välgrundad fruktan för att råka ut för förföljelse eller hotas av dödsstraff, tortyr eller någon annan omänsklig behandling eller behandling som kränker människovärdet.
ny ansökan	En ansökan som den sökande inlämnar en kort tid efter att ha fått avslag på sin tidigare ansökan och där han/hon inte presenterar några nya grunder till sin ansökan. Man kan fatta beslut då det gäller ny ansökan utan ett asylförhör.
näringsidkares uppehållstillstånd	Beviljas med stöd av att personen kan sysselsätta sig själv, dvs. idka affärsverksamhet.

O

opartiskhet	Att förhålla sig lika till olika parter, objektivitet, jämlikhet.
--------------------	---

offer för människohandel Person som har fallit offer för sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller andra omständigheter som kränker de mänskliga rättigheterna eller tvingats sälja ett organ så att en annan person har erhållit ekonomiska fördelar.

omyndig Minderårig som en vuxen ansvarar för.

P

pass Av myndigheten utfärdat dokument för resa till utlandet, av vilket personens identitet och medborgarskap framgår.

permanent uppehållstillstånd Beviljas enligt ansökan en person som har vistats i Finland i ett sträck i fyra år med ett kontinuerligt uppehållstillstånd, såvida det inte finns något hinder för att bevilja uppehållstillståndet, som att personen har begått ett brott i Finland. Orsaken till vistelsen eller andra särskilda orsaker kan medge undantag. Tillståndet beviljas tillsvidare och behöver inte förnyas. På tillståndet antecknas bokstavskoden P.

personlig politisk eller annan samhällelig verksamhet T.ex. parti-, organisations- och fackföreningsverksamhet eller annan påverkan i samhället.

personsignalement Uppgifter för att identifiera en person, till exempel fingeravtryck och fotografi.

politisk utbildning Utbildning ordnad av ett politiskt parti.

prima facie Vid första anblick.

prima vista-tolkning Tolken får ett papper och kan bekanta sig med det en stund och sedan tolka direkt från pappret.

protokoll Dokument i vilket man antecknar hur intervjun eller förhöret framskrider. Till sist justeras protokollet och alla närvarande personer undertecknar det.

påskyndat förfarande Ansökan om internationellt skydd kan behandlas genom påskyndat förfarande då sökanden har anlänt från ett tryggt ursprungsland, ansökan kan anses uppenbart ogrundad, sökanden har inlämnat en ny ansökan som inte innehåller nya grunder för att få stanna i landet.

R

rehabiliteringscentret för tortyroffer Poliklinik som bedömer, vårdar och rehabiliterar i Finland boende flyktingar och asylsökande traumatiserade av tortyr.

registrerat partnerskap Parförhållande mellan två personer av samma kön och med en juridiskt erkänd ställning.

religion T.ex. kristendom, judendom, buddhism, shiainslam.

resedokument Av myndigheten utfärdat dokument för resa till utlandet, av vilket framgår personens identitet och medborgarskap (t.ex. pass).

resedokument för flykting	Ett resedokument som beviljas flyktingar.
resrutt	Länder och områden den asylsökande har passerat under resan till Finland. Polisen eller gränsbevakningsväsendet utreder detta under asylförhöret.
riktighet	Äkthet, sanningsenlighet.
rättshjälp	Av staten betald juridisk hjälp och rådgivning som man kan erhålla för att sköta juridiska ärenden, helt eller delvis med statsmedel.

S

Schengenområdet	De länder som har undertecknat Schengenavtalet bildar Schengenområdet. I avtalet har man kommit överens om att avstå från gränskontroller mellan medlemsstaterna, om harmoniserad övervakning av de yttre gränserna samt om samarbete mellan medlemsstaternas polis- och gränsbevakningsväsende. Till Schengenområdet hör följande medlemsstater inom EU: Nederländerna, Belgien, Spanien, Italien, Österrike, Grekland, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Portugal, Polen, Frankrike, Sverige, Tyskland, Slovakien, Slovenien, Finland, Danmark, Tjeckien, Ungern och Estland. Dessutom tillämpar Norge, Island och Schweiz avtalet. Av EU:s medlemsstater tillämpar inte Bulgarien, Irland, Cypern, Rumänien och Förenade kungariket (Storbritannien) avtalet.
skyldighet att tala sanning	Man får inte lämna falska uppgifter.
smugglare	Person som på ett olagligt sätt transporterar varor eller människor från ett land till ett annat.
socialarbetare	En person som handleder och ger råd i problem- och krissituationer samt fattar beslut som berör utkomststämningen. När det är frågan om en minderårig person som har anlänt utan vårdnadshavare är socialarbetaren den person som ur barnskyddssynpunkt ser till att barnets intressen beaktas under förfarandet.
språktest	Metod med vilken man strävar efter att lokalisera den dialekt personen talar till ett visst geografiskt område.
spårning	Utredning av vistelseort för föräldrar eller andra vårdnadshavare till minderåriga asylsökande som har anlänt utan vårdnadshavare.
stam	En grupp släkter eller klaner som förenas av grannskap, språk och kultur.
status	Ställning i samhället, t.ex. religiös ledare.
ställning	Arbetsstagarens ställning på arbetsplatsen; t.ex. rektor, sekreterare, avdelningschef.
Sur place-situation	Situation där behovet av internationellt skydd uppstår först när personen i fråga har lämnat hemlandet. T.ex. kan situationen i den asylsökandes hemland ha änd-

rats så att han eller hon inte längre kan återvända till hemlandet. Den asylsökande kan också vara i behov av skydd på grund av den verksamhet som han eller hon har deltagit i utomlands efter att ha lämnat hemlandet.

sårbar ställning

Om en människa på grund av sin ålder, sitt hälsotillstånd eller annan särskild orsak befinner sig i en sämre ställning än normalt.

sårbara grupper

Minderåriga, som har anlänt utan vårdnadshavare, handikappade, åldringar, gravida kvinnor, ensamstående föräldrar till minderåriga, offer för tortyr, våldtäkt eller annat allvarligt psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld.

T

tagande i förvar

Säkerhetsåtgärd, kontrollåtgärd. En utlänning kan tas i förvar t.ex. då det är att vänta att utlänningen gömmer sig för att undvika avvisning eller utvisning ur landet. En asylsökande kan tas i förvar om det är nödvändigt för att reda ut identiteten. Tagande i förvar är ett tvångsmedel.

tidsbegränsat uppehållstillstånd

Upphållstillstånd som beviljas för en viss tid, antingen som kontinuerligt (A-tillstånd) eller som tillfälligt (B-tillstånd).

tillfälligt uppehållstillstånd, B-tillstånd

Tillståndet beviljas utlänning som inte avser att kontinuerligt vistas i Finland eller bli kvar i Finland. B-tillståndet kan också beviljas då det inte är möjligt att avlägsna personen ur landet.

tilläggsutredning

I allmänhet skriftlig information som berör ärendet och som inlämnas till beslutsfattaren.

tingsrätt

Domstol, den lägsta rättsinstansen

tortyr

Att åsamka annan person stark fysisk eller psykisk smärta i skrämsel-, hot- eller bestraffnings syfte eller för att erhålla information eller bekännelse.

traumatiserad

En person som lider av psykiskt trauma efter en överväldigande erfarenhet eller förlust.

tryggt ursprungsland

Som tryggt ursprungsland för sökanden anses ett sådant land där han/hon inte behöver frukta förföljelse eller allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna. I Finland används inte en förteckning över trygga länder.

tvångsmedel

Förfarande som har fastställts i tvångsmedelslagen, genom vilket man strävar efter att säkerställa att en skyldighet uppfylls eller att ett ärende utreds. Vid asylförfarande är ett sådant t.ex. tagande i förvar för att utreda identitet om den är oklar.

tystnadsplikt

Skyldighet att inte röja uppgifter som man på grund av sin ställning, sitt uppdrag mm. har fått kännedom om.

U

UNHCR	Förenta Nationernas (FN) flyktingkommissariat.
uppehållstillstånd	Tillstånd att återkomma upprepade gånger till landet och vistas här. Beviljas utläningar för annat än turistresa eller därmed jämförbar kortvarig vistelse.
uppehållstillstånd för arbetstagare	Uppehållstillstånd som beviljas på grund av förvärsarbete.
uppehållstillstånd för studier	Uppehållstillstånd som beviljas på grund av studier som leder till examen.
uppehållstillstånd på grund av familjeband	Uppehållstillstånd som beviljas på grund av att personens familjemedlem är finsk medborgare eller har beviljats uppehållstillstånd i Finland.
uppehållstillstånd på individuella mänskliga grunder	Ett kontinuerligt uppehållstillstånd beviljas om det med hänsyn till sökandens hälsotillstånd, de band som knutits till Finland eller av några andra individuella humanitära skäl är uppenbart oskäligt att vägra honom eller henne uppehållstillstånd. (Utlänningslagen 52 §)
uppenbart ogrundad asylansökan	Asylansökan är uppenbart ogrundad – om man inte som stöd för den kan bevisa att de mänskliga rättigheterna allvarligt har kränkts eller andra grunder som berör förbud mot utvisning eller rädsla för förföljelse, eller om framförda påståenden inte kan anses trovärdiga – om den sökandes tydliga avsikt är att missbruka asylförfarandet – om sökanden har anlänt från ett tryggt asyl- eller ursprungsland till vilket han/hon kan utvisas och Migrationsverket av vägande skäl inte har kunnat fatta ett beslut inom angiven tid.
utkomststöd	Social förmån, dvs. bidrag som beviljas en person utan några andra inkomster eller vars inkomster inte räcker till.
utlämning	En person som inte är finsk medborgare.
utlänningslagen	En lag som reglerar behandlingen av utlänningsärenden. (30.4.2004/301)
utlåtande	I allmänhet skriftlig synpunkt, åsikt, ställningstagande, utredning mm. som grundar sig på sakkunskap (ansökt om).
utredning av identitet	Polisen eller gränsbevakningsväsendet utreder utredning om den asylförhöret den asylsökandes personuppgifter, som namn, ålder och medborgarskap.
utredningsskyldighet	En myndighet skall se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt. Myndigheten skall i detta syfte inhämta den information och genomföra den utredning som behövs för att ärendet skall kunna avgöras. En part skall lägga fram en utredning om grunderna för sina yrkanden. Parten skall också i övrigt medverka till utredningen av ett ärende som han eller hon har inlett. (Förvaltningslagen 31 §)

utvisning Förfarande för att avlägsna någon ur landet. Om utlänning har eller har haft uppehållstillstånd och man besluter avlägsna honom/henne ur landet, utvisas han/hon.

V

verkställande Verkställande betyder att beslutet förverkligas.

verkställighetshinder Verkställighetshinder betyder att den åtgärd som har meddelats i beslutet, t.ex. utvisning, inte får genomföras under den tidsperiod som anges i beslutet om verkställighetshinder, t.ex. i väntan på behandling av överklagan.

visum Inresetillstånd som utfärdas utlänning för turistresa eller därmed jämförbar kortvarig vistelse.

vårdnadshavare Vuxen som vårdar och ansvarar för ett minderårigt barn.

väpnad konflikt Väpnad konflikt, oroligheter i landet, inbördeskrig.

värnplikt Militärtjänstgöring som värnpliktig eller frivillig.

Å

åtgärd Utförande av uppgift.

*Källor:
Migrationsverkets ordlista www.migri.fi
Kielitoimiston sanakirja
www.ihmisoikeudet.net/sanasto
www.finlex.fi*

RÄTTIGHETER OCH SKYLDIGHETER VID ASYLINTERVJU OCH -FÖRHÖR

I början av asylintervjun:

I början av asylutredningen berättade man följande för den sökande:

- I den här intervjun görs utredningen av en polisman/gränsbevakare.
- Detta protokoll kommer att utgöra grunden för behandlingen av hans/hennes ärende och på så sätt komplettera hans/hennes egen ansökan om internationellt skydd.
- Han/hon har rätt att i det här ärendet använda sig av biträde och tolk.
- I samband med asylofförandet utreder man och fattar beslut om uppehållstillstånd också på andra presenterade grunder.
- Sakägaren är skyldig att hålla sig till sanningen; han/hon måste sanningsenligt berätta om allt som framkommer under utredningen och om fakta som kan påverka ärendet. Det är straffbart att lämna falsk information. PolL 38 § 1 mom./ GrbL 27 § 1, 2 mom., SL 15:2 § och 16:5 §
- Uppgifter som visar sig vara osanna försämras hela ansökans trovärdighet.
- Upphållstillstånd eller flyktingstatus kan återkallas om den sökande vid ansökan om uppehållstillstånd medvetet har lämnats oriktiga upplysningar om sin identitet eller andra oriktiga upplysningar som har påverkat beslutet, eller om något som hade kunnat hindra beviljandet av uppehållstillstånd har hemlighållits. Utlänningslagen 58 3 mom och 108 §.
- Ansökan om internationellt skydd inkluderar ansökan om uppehållstillstånd.
- På basis av ansökan kan den sökande beviljas uppehållstillstånd på grund av internationellt skydd eller på andra grunder. Om ansökan avslås och den sökande kan avvisas eller utvisas, meddelas honom/henne inreseförbud till Finland och andra länder inom Schengenområdet.
- Jag har förstått syftet med intervjun samt mina rättigheter och skyldigheter under utredningen och bekräftar detta med min underskrift.

Några av de frågor som under intervjun ställs till de asylsökande:

NOTERING: Förhørsledaren bör nu informera den asylsökande om eventuellt meddelande om EURODAC-träff och vilken betydelse detta har för behandlingen av ansökan.

Om den asylsökandes uppgifter finns i EURODAC-registret, har vanligtvis ett annat EU-land ansvar för behandlingen av ansökan och den sökande kan avvisas till det ansvariga landet. Förhørsledaren berättar detta för den sökande.

Den sökande bekräftar eller bestrider sökande att han/hon varit asylsökande i ett annat EU-land, Norge, Island eller Schweiz.

Om det finns en EURODAC-anteckning om den sökande, frågar förhørsledaren en gång till den sökande om han/hon har ansökt om asyl i ett annat land.

Särskilda grunder på basis av vilka hans/hennes ansökan inte skulle kunna behandlas i det land som ansvarar för behandlingen av asylansökan, i enlighet med förordningen om fastställande av ansvar.

Den asylsökande kan åberopa särskild grund, på basis av vilken han/hon inte anser att det land där hans/hennes fingeravtryck har hittats borde behandla hans/hennes asylansökan.

Särskilda grunder på basis av vilka hans/hennes ansökan borde behandlas i Finland, även om ett annat EU-land, Schweiz, Norge eller Island i huvudsak ansvarar för behandlingen av hans/hennes ansökan på basis av hittat fingeravtryck eller hans/hennes egen berättelse.

Den asylsökande kan anhålla om att hans/hennes ansökan behandlas i Finland, även om ett annat land har ansvaret för behandlingen av ansökan. Särskilda grunder kan till exempel utgöras av familjemedlem eller, då det gäller minderårig asylsökande som har anlänt utan vårdnadshavare, en släkting som vistas i Finland.

Samtycke. Polisen i Finland, gränsbevakningsväsendet eller Migrationsverket får anhålla om och ta emot information från andra medlemsstater inom EU, Schweiz, Norge eller Island gällande eventuella ansökningar om asyl som jag har inlämnat, grunderna för dessa ansökningar och beslut gällande dessa ansökningar, samt min vistelse i dessa länder.

Om den asylsökande ger sitt samtycke till detta kan de finska myndigheterna be om mer detaljerad information gällande hans/hennes vistelse i andra länder.

Asylförhörets inledning:

I början av förhöret informerades den sökande om att:

- förhørsledaren representerar Migrationsverket
- detta protokoll kommer att utgöra grunden för behandlingen av hans/hennes ärende och på så sätt komplettera hans/hennes egen asylansökan
- förhöret spelas in
- innehållet i förhöret är sekretessbelagt och att inga uppgifter om asylärendet kommer att överlämnas till myndigheterna i den sökandes hemland eller till privatpersoner
- den sökande har rätt att i det här ärendet använda sig av biträde och tolk
- det är i hans/hennes eget intresse att genast då behandlingen inleds berätta allt som kan påverka ärendet
- ansökans trovärdighet försämras om man lämnar information som visar sig vara falsk, samt att det är straffbart att uppge falsk identitet och att

det kan ha en negativ inverkan på beslutet om man hemlighåller korrekta personuppgifter

- de personuppgifter som nu uppges senare endast kan ändras genom att lämna ett tillförlitligt dokument till myndigheterna
- det i ett senare skede kan påverka kundens eventuella övriga ärenden, såsom familjeåterförening eller ansökan om finskt medborgarskap, negativt om man uppger falsk identitet
- ansökan om internationellt skydd inkluderar ansökan om uppehållstillstånd
- den sökande på basis av ansökan kan erhålla internationellt skydd eller beviljas uppehållstillstånd. Om ansökan avslås kan den sökande avvisas eller utvisas och meddelas inreseförbud till Finland och andra länder inom Schengenområdet.
- uppehållstillståndet kan återkallas, om utlänningen vid ansökan om uppehållstillstånd medvetet har lämnat oriktiga upplysningar om sin identitet eller andra oriktiga upplysningar som har påverkat beslutet eller hemlighållit något som hade kunnat hindra beviljandet av uppehållstillstånd.

Jag har förstått syftet med förhöret och mina rättigheter och skyldigheter under förhöret. Dessutom har man förklarat hur förhöret framskrider samt övriga praktiska frågor under förhörets gång för mig.

KONTAKTTOLKENS YRKESETISKA REGLER

Med kontakttolkning avses tolkning av en dialog mellan en myndighet eller privat aktör och klienten (intervju, förhör, förhandling, förfrågan, utredning och utbyte av information, osv.) Tolkningen sker i allmänhet konsekutivt, men kan också ske simultant. I tolkningstillfället kan det även ingå monologer (föredrag, föreläsning, festtal, tillkännagivande osv.)

Med kontakttolk (nedan kallad "tolk") avses en person som fungerar som tolk vid ovan nämnda tolkningstillfällen.

- 1) Dessa yrkesregler tillämpas såvida inte annat har fastställts i lagar och förordningar.
- 2) En tolk har tystnadsplikt.
- 3) En tolk missbrukar inget som kommit till kännedom i samband med tolkning.
- 4) En tolk tar inte emot uppdrag om tolken inte har den nödvändiga kompetensen eller är jävig.
- 5) En tolk antar inte uppdrag som är till men för tolkarnas yrkeskår eller som sänker dess prestige.
- 6) En tolk är solidarisk gentemot sin yrkeskår.
- 7) En tolk säkerställer att arbetsbetingelserna är lämpliga för tolkning.
- 8) En tolk ingår på förhand ett skriftligt avtal om tolkningsuppdraget och beaktar i första hand förbundets rekommendationer. Om ett skriftligt avtal inte är möjligt, kan tolken och uppdragsgivaren sluta avtalet muntligt.
- 9) En tolk förbereder sig omsorgsfullt och i tid inför sina uppdrag.
- 10) En tolk strävar efter täckande tolkning, lämnar inte bort något och lägger inte till något ovidkommande.
- 11) En tolk håller sig opartisk och utomstående och låter inte personliga attityder eller åsikter inverka på arbetet.
- 12) En tolk är inte assistent eller ombud för dem som tolkas.
- 13) En tolk är inte skyldig att utföra något annat än tolkningsuppgifter under uppdraget.
- 14) En tolk uppför sig vid tolkningsuppdrag i enlighet med tillställningens karaktär.
- 15) En tolk förkovrar sig ständigt.

I utarbetandet av yrkesreglerna har deltagit Finlands översättar- och tolkförbund ry, Översättarnas fackorganisation rf, Finlands dövas förbund rf, Suomen Viittomakielen Tulkki ry (Finlands Teckenspråkstolkare), Helsingforsnejdens kontakttolkcentral, Åbonejdens tolkcentral och Lingua Nordica Oy.

ANVISNINGAR FÖR KONTAKTTOLK

INLEDNING

Syftet med dessa anvisningar är att klargöra kontakttolkens yrkesregler så att samarbetet mellan tolken och andra sakägare ska löpa så smidigt som möjligt under en kontakttolkning. I utarbetandet av yrkesreglerna och Anvisningar för kontakttolk har Finlands översättar- och tolkförbund ry, Översättarnas fackorganisation rf, Finlands dövas förbund rf, Suomen Viittomakielen Tulkit ry (Finlands Teckenspråkstolkar), Helsingforsnejdens kontakttolkcentral, Åbonejdens tolkcentral och Lingua Nordica Oy deltagit.

Vi riktar ett tack till lektor Kaarina Hietanen vid Tammerfors universitets institution för översättningsvetenskap för värdefull sakkunnighjälp.

Yrkesreglerna och Anvisningarna för kontakttolk är offentliga. Medlemmarna i Finlands översättar- och tolkförbund ry, Översättarnas fackorganisation rf och Suomen Viittomakielen Tulkit ry (Finlands Teckenspråkstolkar) bör i sin verksamhet följa dessa anvisningar och sprida information om dem inom sin yrkeskår och bland sina klienter så att också tolkens klienter känner till de principer som styr kontakttolkens arbete.

ALLMÄNT

Yrkesreglerna och Anvisningarna för kontakttolk har utarbetats för att främja förverkligandet av individernas språkliga jämställdhet vid kontakt med myndigheterna.

När behövs en kontakttolk och vad betyder kontakttolkning:

En tolk behövs då två personer saknar ett gemensamt språk. Tolkens uppgift är att erbjuda förutsättningar för samförstånd trots språk- och kulturbarriärer. Tolkens skapar alltså jämlikhet mellan de personer som ska tolkas, då båda kan uttrycka sig så nyanserat och rikt som bara är möjligt på modersmålet. Med hjälp av tolkning klarar personen fullständigt av att svara för sina skyldigheter och rättigheter i ett mångkulturellt samhälle. Med hjälp av en professionell tolk kan också myndigheterna sköta sin tjänst och komma fram till en rättvis lösning även när de inte förstår klienterna eller känner till deras kulturella bakgrund i tillräcklig utsträckning. Med hjälp av tolkning kan man fatta juridiskt rättvisa och för individen ändamålsenliga och livsviktiga beslut.

Kontakttolkning betyder till exempel tolkning mellan en invandrare och en finländsk myndighetsperson. Tolkning behövs i det dagliga livet, till exempel på skolornas föräldrakvällar eller på en läkarmottagning. Ofta arbetar tolken ändå i situationer som kan ha livsviktig betydelse, till exempel för en person som får psykiatrisk vård eller för en asylsökande. Kontakttolken har vid kommunikationstillfället en egen yrkesroll. Den här rollen är enbart kommunikativ.

En kontakttolk sköter inte ärenden för någon. Han/hon tolkar de repliker som yttras i kommunikationssituationen. Tolken klarlägger också skillnader i kulturbakgrund som är centrala med tanke på förståelse av budskapet. På tolkens ansvar ligger alltså att förmedla budskap, ord och tankar. (Utbildningsstyrelsen: Yrkesexamen för kontakttolk; Examensgrunder, 2001)

Med kontakttolk avses en person som fungerar som tolk vid ovan definerade kontakttolkningstillfällen.

En kontakttolk är en yrkeсталare. Av honom/henne förutsätts lämplighet och rutin i att kommunicera ansikte mot ansikte, samt behagligt och tydligt framställningssätt. På det hela taget har en kontakttolk bättre språkliga, kulturella och kommunikativa färdigheter än en vanlig språkbrukare. Yrkeskicklighet får man genom att studera till yrket. Utbildning ordnas både på universitetsnivå (Europas huvudspråk), yrkesmässig vuxenutbildning på andra stadiet samt inom den privata sektorn. (Utbildningsstyrelsen: Yrkesexamen för kontakttolk; Examensgrunder, 2001)

Teckenspråkstolkar utbildas vid yrkeshögskolor.

En tolk bör vara en vuxen och myndig person. Man får inte i ett kommunikationstillfälle använda en tolk som är närstående släkting eller vän till en av deltagarna och under inga omständigheter använda barn som tolkar.

Tolkens yrkesbenämning är inte skyddad i Finland. Uppdragsgivaren bör säkerställa att tolken är professionell och att han/hon känner till yrkeskraven samt yrkesreglerna och -etiken.

Tolkningstillfället är ett kommunikationstillfälle där det förekommer interaktion mellan olika parter, till exempel:

- tolken och minst två personer som ska tolkas eller
- tolken, talare och åhörarna

Alla parter bidrar till att tolkningen blir framgångsrik. Det är bra att klarlägga rollen för alla parter i tolkningstillfället innan tolkningen inleds.

Punkt 1:

- **Dessa yrkesregler tillämpas såvida inte annat har fastställts i lagar och förordningar.**

Punkt 2:

- **En tolk har tystnadsplikt.**

Tolken informerar klienten om att han/hon är bunden av den tystnadsplikt som har fastställts i yrkesreglerna för tolkar. Tolkens tystnadsplikt gäller också för det material han/hon har fått på förhand.

Punkt 3:

- **En tolk missbrukar inget som kommit till kännedom i samband med tolkning.**

Tolken får inte under tolkningen handla i eget intresse i syfte att erhålla ekonomisk eller annan nytta.

En tolk missbrukar inget som har kommit till kännedom under tolkningen, varken till nytta eller men för andra. En tolk uppfyller skyldigheterna i avtalet med arbetsgivaren/uppdragsgivaren.

Punkt 4:

- **En tolk tar inte emot uppdrag, om tolken inte har den nödvändiga kompetensen eller är jävig.**

En tolk tar inte emot uppdrag, om tolken inte har den nödvändiga kompetensen (se punkten Allmänt). Om det under tolkningstillfället framkommer eller händer något som förhindrar en lyckad kommunikation bör tolken avbryta tolkningen och förhandla om saken med dem som ska tolkas. En sådan situation kan till exempel uppstå om ämnet eller språket inte är vad som avtalats om på förhand; om ämnet till sin terminologi ändras så, att det inte längre är bekant för tolken; om tolknings sättet är annat än vad som avtalats på förhand (jfr också punkt 7).

En tolk är jävig och tar inte emot ett uppdrag om det under tolkningen uppstår en sådan intressekonflikt att det finns risk för att tolkningen inte är objektiv. En intressekonflikt uppstår bl.a. då tolken är sakägare i ärendet, nära anhörig till dem som ska tolkas eller har en känslomässig relation till sakägarna, eller om tolken har skulder till dem som ska tolkas eller om de som ska tolkas står i skuld eller tvisteförhållande till tolken (se Förvaltningsprocesslagen, 77 §)

Punkt 5:

- **En tolk antar inte uppdrag som är till men för tolkarnas yrkeskår eller som sänker dess prestige.**

En tolk bör genom sitt agerande främja yrkeskårens prestige. Han/hon bör vid utövandet av sitt arbete följa lagar och förordningar. Om en tolk, då han/hon tar emot uppdraget, har skäl att misstänka att tolkningen är förknippad med kriminell verksamhet eller kränkning av de mänskliga rättigheterna bör han/hon inte ta emot uppdraget.

Punkt 6:

- **En tolk är solidarisk gentemot sin yrkeskår.**

En tolk respekterar medlemmarna i sin yrkeskår. Detta framgår bl.a. av att tolken i sitt arbete följer yrkesreglerna för kontakttolk.

En tolk bör varken kritisera eller kommentera en annan tolks arbete och man bör inte heller kräva detta av honom/henne. Om tolken dock lägger märke till att en annan tolk inte uppträder professionellt, bör han påpeka detta för den andra tolken och vid behov informera tolkcentralen eller fackorganisationen och när det gäller teckenspråkstolkar även Tolkverksamhetens samarbetsgrupp. Om tolken får respons gällande en annan tolk eller dennes arbete, bör han be den som ger responsen att vända sig direkt till den tolk responsen gäller och/eller dennes uppdragsgivare eller arbetsgivare.

Punkt 7:

- **En tolk säkerställer att arbetsbetingelserna är lämpliga för tolkning.**

En tolk säkerställer att hans/hennes arbetsutrymmen är sådana att de lämpar sig för tolkning. Tolken kommer på förhand överens om den plats där tolken sitter/står under tolkningen. Platsen bör vara sådan att tolken utan problem kan se alla som ska tolkas. Hörbarheten bör ordnas så att tolken kan höra alla repliker. Vid behov måste man använda ljudåtergivningsapparater. Vid distanstolkning (t.ex. telefon, videokonferens eller bildtelefon) måste man säkerställa bästa möjliga förutsättningar för tolkning.

En tolk väljer sin plats så att hans/hennes arbetarskydd är säkerställt och att hans/hennes hälsa inte hotas. Sådana hot kan bl.a. utgöras av aggressiva kunder samt exponering för farliga ämnen eller smittsamma sjukdomar. Övriga faktorer som kan försämra arbetarskyddet är bl.a. buller och tobaksrök samt olägenheter som kan jämföras med dessa. En tolk har rätt att skydda sig mot dessa eller vägra att tolka om förhållandena inte kan ändras så att de lämpar sig för tolkning.

En tolk har också rätt till arbetsro. En tolkning kräver total koncentration av tolken. Koncentrationen störs av rörelser eller buller som inte hör hemma vid ett tolkningstillfälle (bl.a. trafikbuller genom öppna fönster, radio).

En tolk har rätt att under långvariga uppdrag hålla vilopauser. Hur belastande tolkningen är varierar beroende på situationen. Man rekommenderar inte oavbruten tolkning längre än en timme. Det är bra att på förhand komma överens om vilopauserna. Under pauserna bör tolken ha möjlighet att i lugn och ro återhämta sig och förbereda sig inför följande tolkningsavsnitt. Detta sker bäst i ett separat pausutrymme.

Punkt 8:

- **En tolk ingår på förhand ett skriftligt avtal om tolkningsuppdraget och beaktar i första hand förbundets rekommendationer. Om ett skriftligt avtal inte är möjligt, kan tolken och uppdragsgivaren sluta avtalet muntligt.**

Man rekommenderar att ett skriftligt avtal alltid ingås för uppdraget. Då man ingår ett avtal bör man i första hand alltid beakta varje förbunds rekommendationer, eftersom man där har samlat de frågor som tolken och uppdragsgivaren minst bör komma överens om. Sådana är till exempel tolkningens totala längd och de pauser som ingår i denna. Om det för uppdraget finns ett skriftligt dokument (avtal) kan man när som helst kontrollera vad som har avtalats.

Om det i praktiken, på grund av brådska eller andra orsaker, inte är möjligt att ingå ett skriftligt avtal kan man också ingå ett muntligt avtal. Det är dock viktigt att tolken och uppdragsgivaren på förhand och så noggrant som möjligt kommer överens om detaljerna i tolkningsuppdraget, antingen skriftligt eller muntligt. Om avtalet ingås muntligt bör tolken anteckna vad man har kommit överens om.

Tolken bör, då han/hon tar emot uppdraget, bedöma om tolkningen kan genomföras med det planerade antalet tolkar. Tolkningstillfällena varierar stort; gemensamt för alla tolkningar är dock att de kräver total koncentration av tolken.

Vid många konsekutiva tolkningstillfällen räcker det med en tolk, men ibland kan till exempel tillfällets karaktär eller längd kräva att man använder sig av två eller flera tolkar. Man kommer på förhand överens om inspelning och senare bruk av det som har tolkats.

Punkt 9:

- **En tolk förbereder sig omsorgsfullt och i tid inför sina uppdrag.**

Med förberedande avses att tolken bekantar sig med det ämne som ska tolkas och terminologin på båda språken samt letar efter överensstämmande termer på det andra språket. Det är av yttersta vikt att man förbereder sig noggrant i de fall det är frågan om en specialbransch.

För att målet för tolkens arbete ska uppnås, dvs. att kommunikationen ska lyckas och den språkliga jämlikheten förverkligas måste tolken på förhand förbereda sig inför tolkningen. Innan tolkningen måste han/hon känna till ämnet, exakt tidpunkt och plats, beställare och vem som använder sig av tolkningen (om annan än beställaren) samt deras kontaktuppgifter så att han/hon vid behov kan ta kontakt för att erhålla tilläggsuppgifter. Det är i uppdragsgivarens och klienternas intresse (L 812 1 kap 1 § - se bilaga) att tolken förbereder sig inför tolkningen. Tolken bör få tillgång till så mycket information och material om tolkningens ämne som möjligt. Tolken bör tillsammans med uppdragsgivaren komma överens om när materialet levereras. Omsorgsfulla förberedelser säkerställer en tolkning av hög kvalitet.

En tolk tar inte emot uppdrag om han/hon inte kan förbereda sig på det sätt som tolkningen kräver. I sådana fall visar tolken genom att undanbe sig uppdraget att han/hon är medveten om sina begränsningar. En tolk tar endast emot ett uppdrag som han/hon kan utföra så att målet för tolkens arbete, dvs. kommunikationen, förverkligas på ett sakligt sätt.

Om tolken på grund av bristen på material inte har kunnat förbereda sig inför tolkningen på förhand, har han/hon rätt att under uppdraget sätta sig in i ärendet och bekanta sig med nödvändig terminologi, vilket gör att tolkningsuppdraget tar längre tid.

Tolken kan också leta efter tilläggsinformation i ämbetsverkens broschyrer, på webben, i färdiga ordlistor och juridiska dokument.

Punkt 10:

- **En tolk strävar efter täckande tolkning, lämnar inte bort något och lägger inte till något ovidkommande.**

Tolkens uppgift är att så övergripande som möjligt och till innehållet oförändrat förmedla verbala och icke-verbala kulturellerade meddelanden. Om tolken inte på målspråket hittar motsvarigheten till ordspråk, ordstäv,

sällsynta termer och förkortningar eller om det på målspråket inte finns en motsvarighet, ber tolken talaren förklara saken och informerar också åhöraren. Tolken förklarar dock inte något på eget initiativ för någondera partens del.

Innan tolkningen inleds kommer tolken överens med deltagarna om att de talar turvis och att de delar upp sina repliker så att tolken kan utföra en täckande tolkning.

Tolken bör avbryta talaren för att få tolkningstur om kommunikationens exakthet blir lidande på grund av inläggets längd eller på grund av att flera talar samtidigt.

Punkt 11:

- **En tolk håller sig opartisk och utomstående och låter inte personliga attityder eller åsikter inverka på arbetet.**

En tolk måste då han/hon tar emot, utför och har slutfört uppdraget hålla sig opartisk för att skapa ett förtroendeförhållande gentemot dem som ska tolkas.

Med tolkens opartiskhet avses att hans/hennes personliga åsikter och attityder inte inverkar på arbetets kvalitet. Om det under tolkningstillfället framkommer något som strider mot tolkens egen etik eller moral, visar tolken inte detta, varken med gester, tonfall eller ordval.

Om tolken på förhand är medveten om att han/hon inte under tolkningstillfället kan hålla sig opartisk och utomstående i ämnet eller gentemot dem som ska tolkas bör han/hon undanbe sig uppdraget. Om till exempel ämnet för tolkningen i tolken väcker så stark vrede, avsky, empati eller liknande känslor att dessa reflekteras i hans/hennes tolkning, bör tolken undanbe sig uppdraget eller avbryta ett redan påbörjat arbetsuppdrag. Tolken fungerar under ett tolkningstillfälle som förmedlare av information och tar inte ställning till det ärende eller ämne som behandlas. Tolken är dock en av parterna i kommunikationstillfället, därför påverkas situationen av hans/hennes närvaro.

Punkt 12:

- **En tolk är inte assistent eller ombud för dem som tolkas.**

På tolkens ansvar ligger att förmedla budskap. En tolk ger inte råd eller anvisningar till dem som ska tolkas om hur ärendet ska skötas.

Punkt 13:

- **En tolk är inte skyldig att utföra något annat än tolkningsuppgifter under uppdraget.**

Tolkens uppgift är att under tolkningstillfället förmedla budskap så att en språklig jämlikhet mellan dem som ska tolkas kan uppnås. Det ingår inte i tolkens uppgift att t.ex. erbjuda skjuts åt dem som ska tolkas, utgöra ledsagare eller fylla i blanketter. Skriftliga uppgifter, som översättningar, bör alltid avtalas separat (se bilagan rekommendationer).

Tolken förmedlar enbart budskap under tolkningstillfället; han/hon diskuterar inte utanför tolkningstillfället om sådant som har framkommit under tillfället.

Punkt 14:

- **En tolk uppför sig vid tolkningsuppdrag i enlighet med tillställningens karaktär.**

Tolken klarlägger på förhand tolkningstillfallets karaktär för att kunna anpassa sitt uppträdande och sin klädsel enligt detta.

Olika tolkningstillfällen kräver olika uppföranden. Tolken anpassar sitt uppträdande till de närvarande personernas kultur. Tolkens uppträdande får inte leda till att tillfället inte löper smidigt; flexibilitet och lägesuppfattning behövs.

Tolken beaktar, vad gäller klädsel, de kulturella synpunkterna samt övriga omständigheter (t.ex. vädret då tolkningen sker utomhus). Tolkens klädsel bör också under tillfället vara sådan att den inte väcker onödig uppmärksamhet.

Punkt 15:

- **En tolk förkovrar sig ständigt.**

Till tolkens yrkeskompetens hör, vid sidan av goda språk- och tolkningskunskaper, också behärskande av tolkningsteknik och en god allmänbildning. Tolken måste kontinuerligt upprätthålla och utveckla dessa färdigheter.

Språken ändras och utvecklas i och med förändringar i samhället. Tolken utvecklar sina språkkunskaper genom att följa med i arbetsspråkens medier och kulturliv samt deltar i utbildning som berör arbetsspråken. Tolken uppdaterar också kontinuerligt sina ordlistor (bl.a. nya termer och översättning av dessa).

Tolken utvecklar sina tolkningskunskaper genom att delta i utbildning som anordnas för tolkar. Tolken kan också självständigt utveckla sina tolkningskunskaper (eller tillsammans med kolleger) genom att med hjälp av feedback granska sin egen prestation.

En tolk känner också till sina egna begränsningar. Han/hon sköter sin fysiska och mentala hälsa för att upprätthålla arbetsförmågan och säkerställa arbetets kvalitet.

LAGSTIFTNING

Utlänningslagen 30.4.2004/301

1 kap 10 §

Anlitande av tolk och översättare

Vid behandling av sådana förvaltningsärenden eller ärenden som gäller ändringssökande som avses i denna lag får tolk anlitas. Myndigheten skall ordna tolkning i enlighet med 203 §. I förvaltningsärenden eller ärenden som gäller ändringssökande får en utlänning dessutom anlita tolk eller översättare på egen bekostnad.

Som av myndigheten anskaffad tolk eller översättare får inte anlitas en person som står i ett sådant förhållande till parten eller ärendet att hans eller hennes tillförlitlighet kan äventyras på denna grund eller att partens säkerhet kan äventyras.

Angående tolkars tystnadsplikt bestäms särskilt.

14 kap 203 §

Tolkning och översättning

Myndigheten skall ordna tolkning eller skaffa översättning, om utlänningen i fråga inte behärskar det språk, finska eller svenska, som enligt språklagen (423/2003) skall användas hos myndigheten eller om han eller hon på grund av handikapp eller sjukdom inte kan bli förstådd:

- 1) i ett ärende som behandlas vid asylförfarande,
- 2) i ett ärende som gäller avvisning eller utvisning, eller
- 3) i ett ärende som kan anhängiggöras på myndighetens initiativ.

Myndigheten kan, för utredande av ärendet eller tryggande av en parts rättigheter, ordna tolkning eller skaffa översättning också i andra ärenden än de som avses i 1 mom.

Bestämmelser om förvaltningsdomstolens skyldighet att ordna tolkning eller skaffa översättning ingår i förvaltningsprocesslagen.

Myndighetens eller domstolens skyldighet att skaffa översättning eller ordna tolkning gäller inte sådant material som inte inverkar på ärendets behandling.

En part har rätt att få information om innehållet i ett beslut som gäller honom eller henne på sitt modersmål eller på ett språk som det finns grundad anledning att anta att han eller hon förstår. Informationen skall ges genom tolkning eller översättning.

Förvaltningslagen 6.6.2003/434

3 kap 13 §

Tystnadsplikt för ombud och biträden

Ett ombud eller biträde får inte olovligen röja förtroliga uppgifter som huvudmannen har anförtrott ombudet eller biträdet för skötseln av ett ärende.

På den tystnadsplikt som gäller uppgifter som ett ombud eller ett biträde har fått på något annat sätt för att kunna sköta sitt uppdrag och på förbudet att utnyttja sådana uppgifter tillämpas lagen om offentlighet i myndigheters verksamhet (621/1999) också när uppgiften har inhämtats hos någon annan än den myndighet som behandlar ärendet.

Vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. gäller också tolkar och översättare som anlitas i ärendet samt andra personer som enligt uppdrag eller annars deltar i skötseln av huvudmannens ärende.

5 kap 26 §

Tolkning och översättning

En myndighet skall ordna tolkning och översättning i ett ärende som kan inledas av en myndighet, om

- 1) en part som använder romani eller teckenspråk eller något annat språk inte behärskar det språk, finska eller svenska, som skall användas vid myndigheten, eller
- 2) en part på grund av handikapp eller sjukdom inte kan göra sig förstådd.

Ärendet kan tolkas eller översättning göras till ett språk som parten kan konstateras förstå tillräckligt väl med hänsyn till ärendets art.

För utredning av ett ärende eller för att trygga en parts rättigheter kan myndigheten ordna tolkning och översättning också i andra ärenden än de som avses i 1 mom. (...)

11 kap 65 §

Jäv för tolkar och översättare

Den som står i sådant förhållande till en part eller ett ärende att hans eller hennes tillförlitlighet kan äventyras av den anledningen får inte anlitas som tolk eller översättare.

11 kap 69 §

Brott mot tystnadsplikten för ombud och biträden

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 13 § i denna lag döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § strafflagen (39/1889), om inte gärningen utgör brott enligt 40 kap. 5 § strafflagen eller om inte strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

Förvaltningsprocesslagen 26.7.1996/586

14 kap 77 §

Tolkning och översättning

Myndigheten skall ordna tolkning och översättning, om en person inte behärskar det språk som enligt språklagen (423/2003) skall användas vid myndigheten eller om han eller hon på grund av hörsel-, syn- eller talskada inte kan göra sig förstådd och

- 1) den myndighet som har behandlat ärendet i ett tidigare behandlingsskede har varit skyldig att ordna tolkning eller skaffa översättning enligt 26 § 1 mom. förvaltningslagen eller någon annan bestämmelse,
- 2) den myndighet som behandlar rättskipningsärendet är första instans i ett ärende som har inletts av en myndighet, eller
- 3) en person skall höras muntligen.

(6.6.2003/435)

Av särskilda skäl kan myndigheten ordna tolkning och skaffa översättning också i andra fall än de som avses i 1 mom.

Som tolk eller översättare får inte användas en person som står i ett sådant förhållande till en part eller ärendet att hans tillförlitlighet till följd därav kan äventyras.

Myndigheten skall se till att medborgare i de övriga nordiska länderna får behövlig tolk- och översättningshjälp i ärenden som behandlas vid myndigheten.

Förundersökningslagen 30.4.1987/449

37 §

Den som ska förhöras har under förundersökningen rätt att använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska i enlighet med vad som stadgas i språklagen (423/2003) 10 och 18 §. Förundersökningsmyndigheten skall ombesörja tolkning eller på statens bekostnad anlita en tolk då myndigheten inte i enlighet med språklagen måste använda den misstänktes språk.

Om rätten att använda samiska i förundersökningar stadgas i lagen om användning av samiska hos myndigheter (526/1991).

Om den som skall förhöras talar ett annat språk än finska, svenska eller samiska har han eller hon rätt till avgiftsfri tolkning, såvida förundersökningsmyndigheten inte själv ombesörjer tolkningen. Myndigheten skall på tjänstens vägnar ombesörja att behovet av tolkning uppfylls. Tolkning bör på motsvarande sätt ordnas då den som skall förhöras på grund av hörsel- eller talskada inte kan göra sig förstådd.

Språklagen 6.6.2003/423

9 §

Andra språk

Bestämmelser om rätten att hos myndigheterna använda andra språk än finska, svenska och samiska finns i lagstiftningen om rättegång, förvaltningsförfarande och förvaltningsprocess, i lagstiftningen om utbildning, i hälsovårds- och socialvårdslagstiftningen samt i annan lagstiftning om olika förvaltningssektorer.

18 §

Rätt till tolkning

Har någon enligt lag rätt att använda sitt eget språk och är myndighetens språk eller handläggningsspråket ett annat, skall myndigheten ordna avgiftsfri tolkning, om den inte själv sköter tolkningen eller om inte något annat följer av 2 mom. (...)

Lag om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och förvarsenheter 15.2.2002/116

Ordnande av utkomst och vård

11 §

Inkvartering och vård

För en utlänning ordnas i förvarsenheten inkvartering, fullt uppehälle, tolktjänster och annat nödvändigt tillgodoseende av de grundläggande behoven. (...)

Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet 21.5.1999/621

6 kap 23 §

Tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande

Den som är anställd hos en myndighet eller innehar ett förtroendeuppdrag får inte röja en handlings sekretessbelagda innehåll eller en uppgift som vore sekretessbelagd om den ingick i en handling, och inte heller någon annan omständighet som han har fått kännedom om i samband med sin verksamhet hos myndigheten och för vilken tystnadsplikt föreskrivs genom lag. En uppgift för vilken tystnadsplikt gäller får inte heller röjas efter det att verksamheten hos myndigheten har upphört eller det uppdrag som utförts för myndighetens räkning har avslutats.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller även en praktikant eller någon annan som verkar hos en myndighet, den som verkar på uppdrag av en myndighet, den som är anställd hos den som utför ett myndighetsuppdrag och den

som med stöd av lag eller ett tillstånd som utfärdats med stöd av lag har fått kännedom om en sekretessbelagd uppgift, om inte något annat följer av lagen eller tillståndet. Tystnadsplikten gäller även den till vilken en myndighet inom ramen för en sekretessbestämmelse som innehåller en offentlighets- eller sekretesspresumtion har meddelat uppgifter som allmänheten inte skall ha tillgång till. En part eller dennes ombud eller biträde får inte för en utomstående röja en sekretessbelagd uppgift som erhållits på grundval av ställningen som part och som gäller någon annan än parten själv. (23.6.2005/495)

Rättshjälpslagen 5.4.2002/257

1 kap 4 §

Förmåner som ingår i rättshjälp

Beviljandet av rättshjälp befriar mottagaren av förmånen från skyldigheten att betala (...) 2) arvode och ersättning för sådan hjälp med tolkning och översättning som mottagaren av förmånen har behövt vid behandlingen av saken, (...)

3 kap 18 §

Bestämmande av arvoden och ersättningar

I ett ärende som behandlas i domstol bestämmer den domstol som behandlar huvudsaken det arvode och den ersättning som av statens medel skall betalas till ett privat biträde, ett vittne och en tolk samt de ersättningar som skall betalas till rättshjälpstagarerna. (19.12.2008/927) (...)

Rättshjälpsbyrån bestämmer arvodet och ersättningen till ett biträde och till en tolk i ärenden som inte behandlas i domstol.

Lag om främjande av invandrares integration samt mottagande av asylsökande 9.4.1999/493

4 kap

Mottagande av asylsökande och av personer som får tillfälligt skydd (15.2.2002/118)

19 § (27.5.2005/362)

Arrangemang för mottagande

Som mottagande av asylsökande och som mottagande av personer som får tillfälligt skydd arrangeras inkvartering, utkomststöd, nödvändiga socialvårdstjänster samt hälso- och sjukvårdstjänster, tolktjänster och annat nödvändigt tillgodoseende av de grundläggande behoven. Dessutom kan arbets- och studieverksamhet ordnas.

